

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Timon Ramaker, Utrecht

Kan het goede spannend zijn?

Sinds vorige maand, toen we extra bij onze vrijheid stilstonden, ben ik lid van Amnesty International. Dat is wel het minste wat ik met mijn politieke vrijheid kan doen. Amnesty is een van de weinige organisaties met duidelijke morele opvattingen, die brede steun genieten. Amnesty is niet alleen populair omdat het *politiek correct* zou zijn, of omdat de wandaden in Bosnië of Rwanda dat niet zijn, maar vooral omdat wreedheid gewoon niet kan.

Schending van mensenrechten levert flinke morele verontwaardiging op. Mensen worden kwaad als ze aan de folteringen of het monddood maken van medemens denken. Opvallend veel jongeren steunen Amnesty. Amnesty International, maar ook Greenpeace en het Wereldnatuurfonds, zijn clubs die de afgelopen jaren duidelijk in de lift zitten. En dat in een cultuur die velen als cynisch typeren. Onverschilligheid en morele verontwaardiging. Is dat niet met elkaar in tegenspraak?

Basis

Christenen vragen bij zoiets terecht door. Waar berust dat morele oordeel op? De achterliggende gedachte is dat we iets alleen als goed of slecht kunnen beoordelen als er een norm is. Goed is goed omdat het een afspiegeling van Gods karakter is. En kwaad is kwaad omdat God daar een hekel aan

heeft. De vraag naar de basis voor het morele protest is dus belangrijk. Maar het overtuigt de niet-christenen meestal niet. Het zoeken naar rechtvaardigingen voor wat je denkt of doet wordt niet meer spannend gevonden. Dit betekent niet dat postmoderne mensen geen moraal hebben. Dat is

teit, maar het slachtofferschap staat nu centraal. Hoeveel meningsverschillen er ook zijn, mensen zijn het er in ieder geval over eens dat ze elkaar geen wreedheid mogen aandoen. We kunnen ons verplaatsen in het leed en de vernedering van anderen en zijn daarover hartstochtelijk verontwaardigd.

De postmoderne tijd heeft ons weer gevoelig gemaakt voor het lijden van anderen.

Intrige

Is dit enkel een psychologisering van de moraal, die de diepte van het kwaad niet peilt? Het is inderdaad opvallend dat moraal hiermee negatief gedefinieerd wordt. We weten niet meer wat goed, maar wel wat kwaad is. De culturele uitdaging voor christenen is om in filosofie, kunst en het dagelijks leven het goede

Foto: NDI/Jaco Klamer

een irritant misverstand waar velen terecht boos over zijn. Hebben postmoderne mensen dan geen problemen met hun moraal? Zeker wel. Moraal in een pluriforme samenleving is zelfs een van de grootste en meest actuele problemen. Hoe kunnen we overeenstemming bereiken over wat goed is voor de samenleving als er zoveel verschillende visies zijn? Het is in deze onzekere situatie opvallend dat er een nieuw soort minimummoraal ontstaat. 'Are you suffering?' vraagt de invloedrijke postmoderne filosoof Richard Rorty. Niet de solidari-

opnieuw te verbeelden. Niet met gemakkelijke, softe of moralistische romantiek. Maar met morele visie, die hout snijdt en intrigeert. Jezus deed dat o.a. door gelijkenissen te vertellen. Bijvoorbeeld over een halfdoodgeslagen man die door een aartsvijand geholpen werd. Fascineert de waarheid mensen nog? Is het goede, mooie en ware nog spannend in 1995? De morele verontwaardiging van de postmoderne cultuur is de culturele uitdaging voor christenen van nu. Intussen mag u best lid van Amnesty worden. Bel 020-6264436.

in dit nummer

203 J. Bouma, „Ik ben met u” 204 H. de Jong, De samenleving verandert. En de kerk? (3 – slot) 206 J.C. Plooy, Verstaat gij wat gij leest? 208 Marjon Busstra, Grote meerderheid van LV voor openstelling diakenambt 210 H. Algra, Onderdelen niet los verkrijgbaar 211 G. van Bruggen, Onmacht en ernstig lijden 214 J.J. Oostenbrink, Identiteit en fusie

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. P.J. van Kampen
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Prof.mr.dr. J.J. Oostenbrink
Ds. W. Smouter
M.J.F. van der Wal
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 05130-20476
Telefax: idem.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 33,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 63 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

- 16 sept. Landelijke Vrouwen-contactdag te Enschede; spreker: ds Jan Mudde
- 18 sept. Symposium 25 jaar STAGG voor predikanten te Amersfoort
- 23 sept. Voorgezette Landelijke Vergadering Apeldoorn (AKS)
- 28 okt. Centrale Diaconale Conferentie; onderwerp: Hulp aan de vreemdeling/asielzoeker
- 18 nov. Zendingsnajaarsvergadering Leerdam met samenwerkende kerken

In de eerstkomende nummers (o.a.):

H. Algra, 'Uitvoering: Kerkleden in vrije tijd'
R.R. Ganzevoort, Hoe houden we de kerk bij de jeugd?
H.G. Geertsema, Een cruciaal moment?
J.G. Knol, Zorg voor pasgeborenen
J.J. Lakerveld, Hoe houden we de jeugd bij de kerk?
H.R.S. van der Veen, Het lied van de christelijke gemeente.

Het Nederlands Gereformeerd Seminarie te Amersfoort

stelt de inschrijving open voor het volgen van de colleges voorbereidend op het kandidaatsexamen Theologie.

Men kan zich aanmelden bij:

1. de Rector, ds. J. Stuij, Nesweg 1, 8267 AT Kampen, tel. 05202-88398;
2. de Secretaris van de Raad van Docenten, ds. J.J. van Es, De Reede 56, 8321 DB Urk, tel. 05277-2626.

Ter informatie kan een studiegids worden aangevraagd bij het Secretariaat van de Stichting, Zeegat 34, 3224 SJ Hellevoetsluis, tel. 01883-20845.

UNIEKE KANS

Een jaar Bijbelschool zonder collegegeld

Een opleiding waarvoor je géén collegegeld hoeft te betalen? Die bestaat! Een particulier fonds voor studenten van De Wittenberg biedt met ingang van het volgende cursusjaar volledige vergoeding van het collegegeld voor de opleidingen:

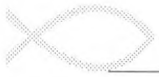
- ▲ **EENJARIGE BIJBELSCHOOL**
bezinning op je christen-zijn in deze wereld
- ▲ **OPLEIDINGSJAAR ZENDING & EVANGELISATIE**
je beroep combineren met missionair of diakonaal werk

Wat betreft de overige kosten, zoals kost en inwoning, aanschaf boeken en reiskosten, kan een aanvraag voor een aanvullende beurs worden ingediend.

Een unieke kans voor wie geen recht op kinderbijlag meer heeft! Informeer naar jouw mogelijkheden! Let op: de uiterste aanmeldingsdatum is 15 juni.

Krakelingweg 10
3707 HV ZEIST
Telefoon 03404-24166

De Wittenberg
CHRISTELIJKE HOOGESCHOOL
EN TOEFUSTRINGSCEENTRUM

J. Bouma, Kampen

„Ik ben met u”

Matt. 28:20

De opdracht die Jezus bij de hemelvaart aan zijn discipelen geeft, ligt ingebed in een belofte: „En zie, Ik ben met u al de dagen tot aan de voleinding der wereld.” Een belofte voor de korte en voor de lange termijn. Elke dag en alle dagen tot de laatste dag toe. De zorg van de ten hemel gevaren Heer omspant het hele leven en de totale geschiedenis.

De opdracht

Het opvallende is dat deze opdracht in twee gedeelten uiteen valt. Heel vaak wordt hij beperkt tot de opdracht om het evangelie te verkondigen over de gehele wereld. Daar zal het opschrift in de NBG-vertaling 'Het zendingsbevel' ook aan hebben bijgedragen. Zending, evangelieverkondiging aan hen die Christus niet kennen, hen dopen, is het allereerste.

Het is ook het meest in het oog lopende, voor velen heeft zending ook iets spectaculairs. De soms wonderlijke en ontroerende bekeringsverhalen spreken sterk tot de verbeelding. De zending die onder moeilijke omstandigheden en met heel veel geduld zich van de opdracht van zijn Heer kwijt. Een prachtige taak die ook gedragen moet worden door de liefde van het thuisfront.

Maar zending heeft ook een vervolg nodig. Want de jonge christenen die uit het zendingswerk geboren zijn, wedergeboren door de Heilige Geest, hebben vast voedsel nodig. Ze moeten gebouwd worden in het geloof. En dat is het tweede deel van de opdracht: „en leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb.”

Minder spectaculair dan het eerste, maar niet minder belangrijk. Het is een voortdurend nalopen van de jonge christenen met het evangelie van Christus, want het gevaar van terugval blijft levensgroot aanwezig. De duivel geeft het zo maar niet op, en het heidendom is taai. Wij, die zo veel eeuwen leven na de komst van de eerste zendingen in ons land, weten dat maar al te goed. Wanneer wij niet de noodzakelijke nazorg krijgen, houden wij het hoofd niet boven water. Woordverkondiging, catechese en huisbezoek, het moet blijven doorgaan. Zo niet dan hou je wel gedoopte, maar geen wedergeboren christenen over. En, als ik me niet vergis, is dat het beeld dat je in West-Europa steeds meer ziet ontstaan. Een 'Woordloos' christendom. Stomme, onmondige christenen door gebrek aan kennis, zonder een band met de levende Heer. Zending en evangelisatie zijn voor een kerk van levensbelang, maar vergeet niet wat erop volgt. Onderwijs en prediking, huis- en ziekenbezoek.

Mensen van de dag

Ook de belofte die de Heiland aan zijn jongeren geeft, valt in twee stukken uiteen. Het is een belofte voor elke dag en voor alle dagen.

Als u de Bijbel doorleest, zal het u opvallen dat er met betrekking tot het leven van een mens veelal wordt gesproken in dagen. Psalm 90 bijvoorbeeld: „Leer ons zo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen”, en een woord uit de mond van de Here Jezus in verband met het je zorgen maken over je levensonderhoud: „Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.” En Hij leert ons bidden: „Geef ons heden ons dagelijks brood.” Opmerkelijk die concentratie op het dagelijks bestaan. Wij zijn het ontwend om in dagen te rekenen, wij denken veel te veel op de lange termijn, in jaren en decennia. Ook in dit opzicht trachten we te ontkomen aan de beperkingen die er aan ons mens-zijn gesteld zijn, en zo te ontkomen aan Gods vaderlijke zorg over ons leven. De Bijbel leert ons weer te denken in dagen. Want aan een dag heb je je handen meer dan vol. En een dag is overzichtelijk. Ieder die een druk en bezet leven heeft weet dat een volle agenda een mens onder zware spanning kan zetten. Tot overspannenheid toe.

Het is heilzaam om niet te ver vooruit te kijken, maar bij de dag te leven. En, zegt de Heiland: Ik ben elke dag bij je. Het zal je niet aan mijn zorg ontbreken. Vertrouw daar maar op. Ik ben nabij. Dat geeft rust aan elke dag die we uit de hand van God ontvangen. Dat geldt ook zeker ten aanzien van de opdracht die we van Hem hebben ontvangen. Dienstbaar te zijn aan de komst van zijn Koninkrijk.

Voleinding

Christus is elke dag bij ons, tot aan de laatste dag toe. En die dag is de dag van de voleinding, de dag van de voltooiing. Wij overzien niet het geheel, wij zien slechts kleine stukjes van dat grote plan waar God mee bezig is. En elke dag die wij krijgen en die we mogen benutten, wordt door de Here ingevoegd in dat grote plan, dat de eeuwen omspant. Hij overziet een heel mensenleven en Hij overziet de totale geschiedenis. En op zijn dag geeft Hij voltooiing aan ons leven en aan de geschiedenis van deze wereld. Waar Christus op aarde door zijn dienst der verzoening een begin mee gemaakt heeft, dat brengt Hij vanuit de hemel tot een definitieve afronding. Hij houdt van bovenaf het overzicht. En zo bouwt Hij voort aan de komst van Zijn Koninkrijk en daarin wil Hij ons elke dag betrekken.

H. Algra, Den Helder

2 K teveel

Hoe houdt een 10-jarige druktemaker zich bezig tijdens de kerkdienst? Steven had er iets op gevonden. Hij nooteert aan de hand van de chronometer van zijn horloge de lengte van de preek. De kortste preek gedurende het afgelopen halfjaar nam 14 minuten in beslag; de langste preek duurde 34 minuten en 30 seconden. Een preek van ongeveer 20 minuten wordt door Steven als een 'gemiddelde preek' betiteld. Misschien hebben we hier te maken met een statisticus in de dop. Steven blijkt echter ook in computertermen te denken. Toen de preek van de dominee 'iets langer dan gemiddeld' duurde, was zijn reactie: „Die preek was 2 K te lang.” Dat K staat voor Kilobytes = ong. 1000 tekens. De predikanten worden dus tegenwoordig wel érg in de gaten gehouden. Zouden in de toekomst hoorcommissies ook op deze manier hun werk gaan doen? Overigens, ter geruststelling, meestal weet Steven ook nog wel iets na te vertellen uit de preek. De jonge statisticus heeft gelukkig een wat bredere belangstelling. Tussen het aanzetten en het uitzetten van de chronometer valt er voor hem ook nog het één en ander te beluisteren....

Een goeie tip:

Geef vrienden of familie een halfjaar OPBOUW cadeau. Bestel een cadeaubon door f 25,- over te maken op giro 404945 tnv Opbouw, Nieuwerkerk/IJssel, met vermelding: 'cadeaubon'.

H. de Jong, Zeist

De samenleving verandert. En de kerk? (3 - slot)

Het gebed

Nu staat er in de vertaling van het NBG die wij gebruiken, bij het aangehaalde vers uit Jeremia's brief: „In haar vrede zal uw vrede gelegen zijn”. Dat is niet juist weergegeven en dat gaat ook een belofte te ver.

Het volk van God kent een vrede die alle verstand te boven gaat. Dat is de vrede des harten omdat het goed zit tussen God en ons.

De wereld kan ons die vrede op geen enkele manier geven, zoals de Here Jezus zelf heeft gezegd (Joh. 14:27). Daarom moet letterlijk vertaald worden wat daar bij de profeet staat:

„Want in haar vrede zal voor u (enige) vrede gelegen zijn”. Let wel, niet geheel uw vrede, maar enige vrede voor u. Als je zegt: In haar vrede zal uw vrede gelegen zijn en dus de vrede der wereld en de vrede van de gemeente elkaar volledig laat dekken, dan vereenzelvigt je Gods volk en de samenleving en dan doe je alsof de wereld in de kerk zit.

Veel christelijke ontwerpen van de samenleving maken die fout. Allerlei evangelische idealen worden tot politieke programmapunten gemaakt. Men vergeet dan dat daarvoor nodig is dat het volk voor die christelijke idealen gevoelig en ontvankelijk is. Het is nu juist de sekularisatie dat dat niet meer het geval is.

Die sekularisatie moet serieus genomen worden. Je mag door evangelisatie proberen daarin verandering te brengen, maar christenen in de politiek moet ophouden dat te doen. De politiek is voor die verandering van mentaliteit niet het goede instrument. Immers, wie politiek zegt, zegt macht en juist die hebben wij niet meer.

Daniël en zijn vrienden zagen dat in. Zij liepen dan ook niet met het wetboek van Mozes in de hand de Babelse samenleving voortdurend de maat te nemen en een onvoldoende te geven (hoezeer ze hun rechtvaardige ziel gekweld zullen hebben bij het zien van het verschil tussen Babel en Bijbel!), nee, ze zochten voor de samenleving waar ze deel van uitmaakten, het goede, zo goed en zo kwaad als dat ging. Alleen, op één punt onderscheidde zij zich zeer duidelijk van hun medelanders in Babel: Zij baden, voor zichzelf en voor de vrede van dat Babelse gemenebest, tot God en ze staken dat niet onder stoelen of banken.

Daniël deed dat voor het open venster van zijn huis (Dan. 6:11). Daar stak een belijdenis in; Daniël zei daarmee dat God voor de mens en voor de instandhouding van zijn leefwereld niet ge-

mist kan worden en dat dus het gebed voor de overheden een must is.

Zijn Babelse collega's hadden daar een andere belijdenis tegenover gesteld: „Ieder die in een periode van dertig dagen een verzoek richt tot enige god of mens behalve tot u, o koning, zal in de leeuwenkuil worden gegooit”.

Ze zeiden dat niet omdat ze voor koning Darius zo'n groot respect hadden – veeleer komt die in het verhaal naar voren als een koning Onbenul, speelbal als hij is van zijn hofkliek -, nee, ze wilden daarmee tegenover Daniël aangeven (en daar heb je de belijdenis die aan deze maatregel ten grondslag lag): Ons systeem is zichzelf genoeg, daarover hoeft helemaal niet Gods gunst of zegen te worden afgesmeekt. Precies dus wat de gesekulariseerde wereld van vandaag ook zegt. Sekularisatie?, zeg je, in het Babel van die tijd? Goed, antwoord ik, er zijn zeker goden vereerd geweest daar in Babel, maar dat was een private zaak of (beter) het maakte deel uit van het systeem. Maar in je religie op gezette tijden boven dat systeem uitklimmen en daar afstand van nemen en het dus relativeren (wat je juist in het bidden doet), – nee, dat kon niet en daaruit bleek de gesekulariseerde van de Babelse samenleving.

De bijbel boort dus in Daniël 6 door de religieuze rim-ram van Babel heen om de ware gesekulariseerde van die samenleving bloot te leggen. (Mogelijk wordt om dezelfde reden ook de torenbouw van Babel in Genesis 11 beschreven als een sekuliere, niet-kultisch-religieuze aangelegenheid, terwijl wij uit buitenbijbelse bron weten dat het in zo'n toren om een voluit religieus-kultisch object ging.) Daniël ging dus op dit punt een eigen weg, dwars tegen de sekularisatie van Babel in. En daarin hield hij voet bij stuk, dat was zijn onopgeefbare 'christelijke' politiek waarvoor hij zelfs de leeuwenkuil durfde riskeren.

De onopgeefbare en ook politieke betekenis van *het gebed* blijkt hier. Ook het boek Openbaring heeft het daarover als het ons in een visioen over het einde vertelt dat de voorhof, dat wil zeggen: de publieke betekenis van de kerk voor de samenleving, verdwijnt, maar dat de tempel zelf als huis des gebeds gespaard blijft (Openb. 11:1 en 2).

Veranderingen en de onveranderlijke God

Ik realiseer me dat ik over het onderwerp zelf van 'verandering' (het hoofd-

woord in de themazijn) nog weinig gezegd heb.

Laat ik daar tot slot nog een paar opmerkingen over maken. DE SAMENLEVING VERANDERT. EN DE KERK? Dat is het thema van ons kongres. Je proeft daar een beetje een verwijt aan de kerk in, nietwaar?

Die suggestie is wel bewust door de organisatie van ons kongres opgeroepen. Niet om haar goed te keuren of bij te vallen, maar om aansluiting te zoeken bij wat jullie denken. Wat jullie denken is dit: De kerk blijft natuurlijk weer eens achter bij de veranderingen die de samenleving doormaakt. We hadden dat al gedacht en het blijkt gewoon waar te zijn. Die starre kerk ook! Ik wil met die gedachtengang in gesprek gaan.

Verandering, moeten wij beseffen, is vandaag de dag een deugd geworden. Iemand die nooit verandert is een saaie sukkel.

Toch belijden wij van God zijn onveranderlijkheid. Zoals het gezang zegt: 'Alles wisselt op zijn wenken, maar Hij zelf verandert niet'.

Ik weet wel dat in onze tijd en ook op onze kansels nadrukkelijke aandacht wordt gevraagd voor *het berouw* van God, dat Hij van een bepaald plan kan afzien en op andere gedachten gebracht kan worden. Dat er dus ook bij Hem verandering is. Ik wil daar niets vanaf doen.

Toch moeten we oppassen daar geen verkeerde konklusies aan te verbinden. De grote beweeglijkheid van de Here God in zijn verbondsverkeer met ons zit toch ingekaderd in zijn onveranderlijkheid, in het feit dat er bij Hem geen verandering of zweem van ommekeer is, zoals het Nieuwe Testament op zijn sterkst zegt (Jakobus 1:17).

Juist in het hoofdstuk, waarin van Gods berouw sprake is („Het berouwt Mij dat Ik Saul tot koning heb aangesteld”) vernemen wij het woord van Samuël: „Ook liegt de Onveranderlijke Israëls niet en Hij kent geen berouw; want Hij is geen mens dat Hij berouw zou hebben” (I Sam. 15:11 en 29). We moeten ons goed realiseren dat er vandaag christenen zijn die belang hebben bij een veranderlijke God omdat ze zelf zweren bij hun eigen verandering op allerlei gebied. God moet mee door hun bocht. Vandaar mijn eerste stelling waarin ik prikkelend zeg dat in zoverre de kerk spreekt en handelt uit naam van de onveranderlijke God, er geen sprake van kan zijn dat zij verandert. En al

zeker niet om reden dat de wereld verandert.

En het is alleen in dat voorop gezette kader dat ik wil spreken over de *variabelen* in de *konstanten* (zoals ik in de tweede stelling formuleer). Die er natuurlijk wel zijn. In de bijbel staan de Tien Geboden op stenen tafels gegraveerd, terwijl Mozes voor de uitwerkingen daarvan in Deuteronomium de opdracht krijgt ze te schrijven op stenen die met natte kalk bestreken zijn (Dtr. 27:2/3).

Dat laatste wijst op een geringere duurzaamheid van die verordeningen; ze zijn niet helemaal seizoenbestendig, ze zijn afregenaar.

Er is met name sprake van variatie en verandering waar het gaat om de omstandigheden waaronder de bedoelingen van God moeten worden verwezenlijkt (Zie boven het voorbeeld van het woord van Mozes: Oog om oog en tand om tand).

Zo denk ik bijvoorbeeld dat de strenge voorschriften van de bijbel inzake homofiel gedrag beter passen in een tijd waarin aan de individualiteit en de individuele rechten van de mens minder aandacht geschonken werd en waarin de seksualiteit meer dan nu met de voortplanting samenhangt. Dat betekent niet dat nu op dat gebied maar alles mag waar men zin in heeft, maar wel dat we voorzichtig moeten zijn met het in stelling brengen van dit bijbelse geslacht. Iets dergelijks valt te zeggen bij wat Paulus verordent ten aanzien van de positie van de vrouw in de gemeente. Maar dat zijn dan toch wel zaken die de essentie van de bijbelse boodschap niet raken. Die blijft voor alle tijden dezelfde. Namelijk dat God

in Christus de onuitputtelijke bron van alle goeds is.

Dat de Schrift verschil maakt tussen konstanten en variabelen, dat kun je ook hieraan zien dat de bijbel het vermogen heeft om zich op hoofdzaken terug te trekken en te concentreren. Met name blijkt dat in tijden die vol veranderingen zijn. Dan wordt er een boek geschreven als dat van de Prediker, waarin door veel zekerheden van een voorbije tijd heengeprikt wordt, en het wordt nog in de Schrift opgenomen ook. Zo heb ik ook vandaag wel de neiging om veel dingen waarover verschil van mening bestaat, wat in het midden te laten en de Schrift in die concentratie op de hoofdzaak te volgen.

En het verschil met de wereld dan op die hoofdzaak toe te spitsen. Te vaak immers hebben we het in de laatste vijftig jaar gehad dat we bijbelse geboden (dachten wij!) in stelling brachten, die we later weer in moesten slikken: fietsen op zondag, de pil, de televisie en nog zo wat meer.

Daar werd de wereldgelijkvormigheid in gezocht. De kerk is er met haar vele vergissingen op dit punt niet geloofwaardiger op geworden. Gods naam werd gemakkelijk ijdel gebruikt. Dat behoort ons voorzichtig te maken. En vooral het *oordelen* over wat in onze ogen in de wereld niet goed is, moet afnemen.

Natuurlijk weet ook ik dat niet-oordelen op morele onverschilligheid kan terug gaan. Daarvoor pleit ik niet. Ik heb nu evenwel dat oordelen op het oog dat uit een zo langzamerhand

onterecht wij-gevoel voortkomt: het zich verantwoordelijk weten voor de gedragingen van de mensen binnen de samenleving.

Dat zal moeten plaats maken voor een zij-gevoel. Dat wil zeggen dat we weer terug zijn bij de situatie die Paulus voor ogen had toen hij aan de Korintiërs schreef: „Staat het soms aan mij, hen te oordelen die buiten zijn? Oordeelt ook gij niet alleen hen die in uw kring zijn? Hen die buiten zijn, zal God oordelen” (I Kor. 5:12/3).

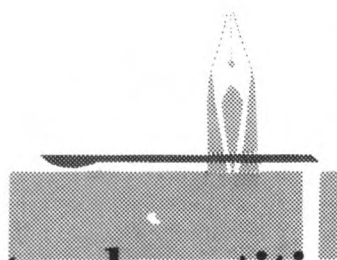
De tijd van het gekerstende Europa ligt achter ons; de tijd dat zij die buiten waren, binnenkwamen. Dat rechtvaardigde het wij-gevoel in onze kultuur; wij waren als samenleving kerk en wij beoordeelden de samenleving naar de normen van de kerk.

Aar daar gaat nu de bodem aan ontbreken. Nationaal is er dat wij-gevoel nog wel een beetje, maar geestelijk raakt het op. Dat vraagt om noodzakelijke bijstellingen.

Het solidariteitsgevoel moet blijven, maar het identifikatievermogen is voor een christen in onze maatschappij steeds verder te zoeken. Vreemdelingschap, zo kun je dat ook noemen. Waarbij opnieuw een bepaalde vorm van individualisme boven de horizon komt.

Nog eens, misschien ben ik te vroeg met mijn analyses.

Ik ben daarin even kwetsbaar als ieder ander die de bijbel leest en vanuit een gevoel van herkenning toepassingen van het gelezene op zijn eigen tijd onderneemt. Het is in deze kwetsbaarheid dat ik me in het spervuur van jullie vragen begeef.

Pastorale notitie

Ede, W.J. van der Linden

Zsòlt (2)

„O volk, uw God laat u niet vallen.”
Zo zongen we het zondagmiddag in de kerk met Psalm 62.

Maar hebt U dat toen wel gedaan,
Here God? Een kind van U laten vallen,
op die late zaterdagavond, ergens
in Hongarije?

Toen het naar de tweede verdieping

van het universiteitsgebouw liep?
Z'n arm in de mitella.

Z'n arm was gebroken.

Was z'n leven ook niet gebroken?

Beneden in de zaal van het gebouw
zong het jongerenkoor uit Ede, Shirchadash. 'The new horizon'.

Zsòlt heeft dat concert nog tot de
pauze meegemaakt.

Toen heeft hij met z'n mitella de horizon
dicht naar zich toegehaald...

De jonge mensen van het koor hebben
zondagavond gezongen.

Eerst met een brok in de keel.

Daarna heeft God hen boven henzelf
uitgetild en hen bemoedigd met hun
eigen lied.

En wij, in de gemeente?

Ouderen en jongeren, die Zsòlt zo
goed gekend hebben?

We waren van de kaart, overmand
door verdriet, overstelpt met vragen.

„Waarom hebt U hem laten vallen,
Here God?”

Mijn zoon en ik hebben de begrafenis

bijgewoond, namens de gemeente.
'Jezus weende'.

Dat was de tekst waarmee de Hongaarse dominee ons troostte.

Jezus, die meezucht met schepselen
die in nood zijn. Jezus, die neergedaald
is tot in de diepste modder, tot in
de voorste loopgraven.

„Ik ben verzekerd, dat niets ons kan
scheiden van de liefde Gods in Christus.
De dood niet, het leven niet, de
dingen van vandaag niet, de dingen
van morgen niet. Hoe hoog we zijn
gestegen of in welke diepte wij ons
ook bevinden... Niets kan ons scheiden
van Gods liefde.”

Deze woorden gaf onze zoon ons mee,
toen de kluiten aarde op de kist van
Zsòlt vielen en een zee van bloemen
zijn graf bedekte.

God, hebt U Zsòlt dan toch niet laten
vallen?

Hebt U iemand anders dieper dan hem
laten neerzinken?

Waren er dan toch eeuwige armen
onder hem?

J.C. Plooy, Zoetermeer

Verstaat gij wat gij leest?

Toen de evangelist Filippus deze vraag stelde aan de kamerling uit Ethiopië (Handelingen 8:30), bedoelde hij niet te vernemen, of de kamerling de Hebreeuwse taal wel machtig was. Waar het hem om ging was, of de kamerling begreep waar de tekst over ging. Dus niet, of hij de taal van de Schrift verstond, maar of hij de *zaak* begreep, die door de schrijver (de profeet Jesaja) beschreven was. Diezelfde vraag komt ook bij ons vaak op, als wij de Bijbel lezen. Vooropgesteld dat wij een niet al te moeilijke vertaling gebruiken, komen we er meestal na enige studie wel achter wat de Bijbelschrijvers gezegd hebben. Maar de *zaak* die zij ons daarin hebben willen tonen, blijft ons vaak duister. Dat komt deels doordat de Bijbel metaforisch (in beelden) spreekt over datgene, wat het menselijk belevingsvermogen eigenlijk te boven gaat, maar deels ook doordat de Bijbel in een heel andere tijd en cultuur geschreven is dan die waarin wij leven.

'Hermeneutisch probleem'

Er is in de hedendaagse theologie een sterke tendens, de moeilijkheid van het begrijpen van Gods Woord zozeer te benadrukken, dat zij tot een fundamenteel *probleem* wordt. Men spreekt dan van het 'hermeneutisch probleem'. Daarmee wordt bedoeld dat onze tijd en cultuur zozeer verschillend zijn van die waarin de Bijbel is ontstaan, dat het op zijn minst twijfelachtig is of wij überhaupt nog in staat zijn, de Bijbel te begrijpen. Uiteindelijk leidt dit er bij veel theologen toe, dat de Bijbel ons in wezen niets méér te zeggen zou hebben dan een verzameling historisch en cultureel bepaalde geloofsgetuigenissen. Anderen trachten de Bijbel te 'redden' door te stellen dat zij in onze tijd *anders* gelezen moet worden. De vraag hoe 'anders' je een tekst kunt lezen zonder dat je in feite iets anders leest, blijft daarbij echter onbeantwoord.

We moeten niet denken, dat deze tendens aan onze kerken voorbijgaat. Ook in onze kerken blijkt de gedachte post te vatten, dat velen niet alleen niet meer begrijpen, maar ook niet meer *kunnen* begrijpen waar de Bijbel het over heeft. Dit blijkt onder andere uit de recente artikelenreeks in dit blad van de hand van ds. J.M. Mudde, getiteld 'De samenleving verandert. En de kerk?' In bewoordingen die aan duidelijkheid niets te wensen overlaten stelt ds. Mudde in de vierde aflevering van deze reeks¹, dat wij in onze tijd en cultuur niet meer *kunnen* begrijpen, wat de Bijbel bedoelt als zij, bijvoorbeeld, zegt dat de man het 'hoofd' is van zijn vrouw. Niet omdat wij taalkundig voor een probleem zouden staan – met wat moeite kunnen wij nog

wel aangeven, wat Paulus in Efeze 5:23 heeft bedoeld –, maar omdat het wezen van de *zaak* ons zou ontglippen. Ik citeer:

„Er is een kloof ontstaan tussen de wijze waarop de Heilige Schrift over de verhouding tussen man en vrouw spreekt en de wijze waarop wij die in onze samenleving beleven. De Bijbel geeft regels voor de omgang tussen man en vrouw, die wij gewoon niet meer aanvoelen! En nu het punt: degenen die dit niet aanvoelen zijn geen mensen die zonder God of gebod willen leven, maar wedergeboren christenen, zoals dat heet, christenen die werkelijk geknield hebben aan de voet van het kruis, een persoonlijke keus hebben gemaakt, maar desondanks het accent dat de Bijbel legt op het hoofd-zijn van de man en de onderdanigheid van de vrouw niet aanvoelen. Niet uit onwil, maar uit onvermogen.” Het hoofd-zijn van de man in het huwelijk ligt volgens ds. Mudde zodanig buiten onze belevingswereld, dat wij de Bijbel op dit punt gewoon niet meer kunnen begrijpen, zolang we haar niet op een andere wijze hebben leren lezen. Hetzelfde geldt voor, bijvoorbeeld, de positie van de vrouw in de gemeente. Wij herkennen hierin het 'hermeneutisch probleem' van de hedendaagse theologie. Om aansluiting te vinden met onze belevingswereld, zou er een radicale verandering moeten komen in de wijze waarop wij de Bijbel lezen. Wat moeten wij daarvan denken?

'Gestaltswitches'

Om te beginnen veroorloof ik mij een kleine theoretische uitwijding. Ds. Mudde brengt het hermeneutisch probleem in verband met de zogenaamde 'Copernicaanse wendingen' in de natuurwetenschap, waarvan de acceptatie van het heliocentrische wereldbeeld en het evolutiedenken belangrijke voorbeelden zijn. Dergelijke Copernicaanse wendingen hebben in de natuurwetenschap telkens geleid tot een radicale verandering in de wijze waarop tegen de wereld wordt aangekeken. In de wetenschapsfilosofie spreekt men in dit verband wel van 'Gestaltswitches'. Dergelijke veranderingen in het wetenschappelijk wereldbeeld worden gekenmerkt door het feit dat dezelfde feiten onder invloed van baanbrekende vernieuwingen in de wetenschap op een andere wijze worden geïnterpreteerd, doordat ze als het ware met andere ogen of vanuit een ander perspectief worden waargenomen.

Nu is het in dit verband van belang om twee dingen te benadrukken. Ten eerste, dat Gestaltswitches in het wetenschappelijk wereldbeeld geen resultaat zijn van een bewuste keuze, maar

zich als het ware *opdringen*. Ten tweede, dat Gestaltswitches niet de dagelijkse beleving van de wereld betreffen, maar het *wetenschappelijk* wereldbeeld. De wijze waarop wij de wereld ervaren wordt wel door de wetenschap – en daarmee ook door de Copernicaanse wendingen in het wetenschappelijk wereldbeeld – beïnvloed, maar dat gebeurt niet met dezelfde radicaliteit en dwangmatigheid als de Gestaltswitches in de wetenschap. Zo ervaren we nog steeds dat de zon opkomt en ondergaat, ook al is dat in strijd met het wetenschappelijk wereldbeeld. Evenzo ervaren we een ruimtelijke oriëntatie in termen van 'onder' en 'boven', ook al weten we dat de richting die wij 'onder' noemen, voor de Chinezen 'boven' is. Op beide punten verschillen de Copernicaanse wendingen in de natuurwetenschap van de veranderingen in de wijze waarop wij de Bijbel lezen. Ten eerste is het anders lezen van de Bijbel het resultaat van een bewuste keuze. Anders zou er immers geen 'hermeneutisch probleem' kunnen zijn? Juist omdat veranderingen in onze belevingswereld er niet automatisch toe leiden dat wij de Bijbel anders gaan lezen, kunnen zij ons van de Bijbel vervreemden. Ten tweede is ons lezen van de Bijbel niet van wetenschappelijke aard. Zo kunnen wij in de gelovige omgang met Gods Woord best leven met tegenstrijdigheden, hetgeen voor de wetenschap niet mogelijk is.

Het is naar mijn mening dan ook beslist onjuist, om de moeilijkheden die wij kunnen hebben met het lezen van de Bijbel – ook al houden zij verband met de vreemdheid van de Bijbelse belevingswereld ten opzichte van de onze – op één lijn te plaatsen met de Copernicaanse wendingen in de natuurwetenschap. Het 'hermeneutisch probleem' is een *wetenschappelijk* probleem, dat de gelovige als zodanig niet raakt. Voor de gelovige telt slechts, dat hij God wil kennen en liefhebben. Dat kan betekenen, dat hij de Bijbel anders moet lezen dan hij gewend was, maar óók dat hij ernaar moet streven zijn belevingswereld in overeenstemming te brengen met hetgeen de Bijbel zegt.

Verwetenschappelijking van het geloof

Daarmee kom ik op mijn eigenlijke bezwaar tegen de visie, die door ds. Mudde is vertolkt. Dat bezwaar is, dat zij op een verwetenschappelijking van het geloof berust. Het is namelijk *helemaal niet waar*, dat wij niet meer kunnen begrijpen, waar de Bijbel het over heeft. Om de Bijbel te begrijpen moeten we wel moeite doen, maar die moeite wordt altijd beloond. Elke geloof-

vige, die met een oprecht verlangen naar God de Bijbel leest, weet dat God zich in Zijn Woord laat kennen, dat Hij zich niet achter onbegrijpelijke Schriftwoorden verbergt. Het is slechts de *wetenschap*, die in het verstaan van de Bijbel een probleem, ziet.

Dat ds. Mudde er naast zit, blijkt met name uit het voorbeeld dat hij geeft. Het is niet waar, dat wij ons niets meer kunnen voorstellen bij het 'hoofd-zijn' van de man, dat wij dit hoofd-zijn niet meer kunnen beleven. Ik weet uit eigen ervaring, dat een christen wel degelijk in staat is, de essentie van dit 'hoofd-zijn' te begrijpen en te beleven, al zal hij daaraan uiteraard vorm moeten geven op een wijze die past bij de tijd en cultuur waarin hij leeft. Het laatste moet trouwens met elke wet die God ons stelt. Er is in de Bijbel geen gebod, dat niet op een eigen, aan tijd en cultuur aangepaste wijze moet worden ingevuld. Dat betekent echter beslist niet, dat wij Gods normen niet zouden kunnen begrijpen en dat wij de zin ervan niet meer zouden kunnen beleven.

Het niet begrijpen en beleven van Gods normen houdt mijns inziens meer verband met de wereldse neiging om zich af te sluiten voor alles wat niet met het verstand wordt doorzien, dan met een fundamenteel 'hermeneutisch probleem'. Dat probleem is slechts een probleem voor de wetenschap, niet voor de gelovige christen. Het is de wetenschap, die zich geen raad weet met het feit dat de Bijbel tegelijk volop historisch-cultureel bepaald, en Gods gezaghebbende Woord voor alle plaatsen en tijden is. Het gaat echter niet aan, dit theoretische probleem aan de gelovige op te dringen. Een dergelijke verwetenschappelijking van het geloof leidt er onvermijdelijk toe, dat het gezag van de Bijbel wordt aangetast en dat de zekerheid van het geloof wordt ondermijnd.

Twee vragen

Zelf pleit ik er dan ook voor, de kwestie van de 'hermeneutiek' te verbanen naar het terrein van de wetenschap, en haar daarbuiten consequent te vervangen door twee vragen: (1) Wat openbaart de Bijbel van Gods Wijsheid in de situatie waarin het Schriftwoord geschreven werd; en (2) Wat betekent *dezelfde* Wijsheid voor onze situatie van hier en nu? Door deze twee vragen consequent te onderscheiden, kunnen we wellicht ontkomen aan de dwaling van het biblicisme, dat alles kritiekloos afkeurt wat in de Bijbel verboden is en, omgekeerd, meent vrij te zijn in alles waarover de Bijbel niets zegt (zie bijvoorbeeld de discussie over de toelating van zusters tot de kerkelijke ambten). De eerste vraag dwingt ons de Bijbel telkens te betrekken op de historische, sociale en culturele situaties waarin zij tot stand gekomen is. Er is geen enkel gebod of verbod in de Bijbel, dat op *dezelfde wijze* voor ons geldt. De

tweede vraag voorkomt echter, dat wij in de historische, sociale of culturele bepaaldheid van de Bijbel zouden kunnen berusten. Want de bijbel openbaart ons telkens iets van Gods Wijsheid, die ook ons leven bepaalt.

Wij mogen er daarbij zeker van zijn, dat wij kunnen begrijpen wat wij lezen. Natuurlijk moeten wij daar dan wel enige moeite voor doen. Het voorbeeld van de kamerling toonde al aan, dat Gods Woord ons niet in de schoot geworpen wordt en dat we soms de hulp van mensen als Filippus (medechristenen, voorganger, profeten, evangelisten, etc.) nodig hebben. Vaak is bijbelstudie nodig, waarbij we ons in de Bijbelse beeldspraak moeten trachten in te leven. Van belang is verder, dat we moeten proberen, ons zoveel mogelijk los te maken van de opvattingen van de wereld om ons heen, want alleen zo kunnen wij ons openstellen voor Gods Woord. Maar als wij zó met de Bijbel omgaan, is er geen hermeneutisch probleem. Want dezelfde God, die zich in Zijn Woord heeft openbaard, maakt zich kenbaar aan allen die Hem ernstig zoeken.

Noot:

1 Opbouw, 39e jaargang (1995) nr. 8, pp. 146-147.

laten zien dat ik fout zat. Ik vond het alleen al boeiend om te zien wat een verschil er is tussen het oosterse geloof in reïncarnatie en de westerse variant.

Hindoes en Boeddhisten, die het patent op reïncarnatie hebben, zien het als een zaak van lijden: de ellende is dat je zo vaak terug moet komen voordat je in het Niets opgaat.

In het westerse denken wordt wel geflirt met oosterse termen, maar hier ziet men het 'karma' als een positieve leerschool voor volgende levens. Het vooruitgangdenken eeuwig opgerekt! Dat je telkens opnieuw kunt beginnen lijkt een mooie gedachte, maar genade is er niet in dat denken.

Dat blijkt onthutsend duidelijk in een citaat dat over ontwikkelingshulp gaat: „dat kindje uit Somalië heeft zelf gekozen voor z'n armoedige situatie om een les in dit leven te leren.

Ontwikkelingshulp remt het spirituele groeiproces”.

Ik vond het een mooi boek, waar ik veel uit geleerd heb. Een minpunt vind ik het dat Van Kampen soms met een omweg schrijft. Hij bespreekt een bijbeltekst door te citeren wat Tasker schrijft over wat Kittel schrijft over die tekst.

Daar raak ik de weg een beetje in kwijt.

Maar er staat tegenover dat hij bronnen ontsluit waar je anders nooit aan toe zou komen.

W. Smouter, Breukelen

Nieuwe Bijbelatlas

Nieuwe Bijbelatlas. Uitg. Groen, Leiden, 1994. 128 pag., met foto's en kaarten, f 39,90.

Een mooie bijbelse atlas met platen en kaarten die veel achtergrond bij de Bijbel bieden.

Eerst een geografische beschrijving van het Heilige Land, dan een aantal kaarten en beschrijvingen die de loop van de bijbelse geschiedenis volgen, daarna een beschrijving van landen en volken die een rol spelen in de Bijbel en tenslotte een apart hoofddeel over Jeruzalem, de stad die 2999 jaar geleden door David werd veroverd.

Het boek biedt een aantal extra's boven een gewone atlas.

Zo is er een beschrijving van hoe een opgraving in een *tell* plaatsvindt, er zijn foto's en kaarten van Qumran en van Massada, plus de hele geschiedenis van die grote Herodes, die nog bang was van zijn eigen schaduw en die daarom niks anders gedaan heeft dan fort en bouwen.

Zelfs een 'vereenvoudigde stamboom van Herodes de Grote' staat erin, maar dat is zo'n openstapeling van geweld en incest, dat je er nooit uitkomt.

W. Smouter, Breukelen

Boekbespreking

Na het laatste uur

drs. Pieter van Kampen, Na het laatste uur. Geloof in reïncarnatie en Christelijk geloof. Kok Voorhoeve, Kampen, 1994. 220 pag., f 32,50.

Bij een onderwerp als reïncarnatie had ik altijd zoiets van: goed dat er mensen als Pieter van Kampen zijn die daar verstand van hebben. Zonder dat ik de neiging had om die kennis over te nemen.

Maar lezing van dit boek heeft me

Marjon Busstra, Amersfoort

Grote meerderheid van LV voor openstelling diakenambt

„Vrouwelijke ouderling is nieuwe discussie”

In sommige Nederlands Gereformeerde kerken zijn ze al niet meer weg te denken, andere kerken wachten op het sein 'veilig' vanaf landelijk niveau en een derde groep moet er niet aan denken: De vrouw in het diakenambt. Toch is het nu zover. De voortgezette Landelijke Vergadering besloot 20 mei jl. met 73 stemmen vóór, 11 (Bun-schoten-Spakenburg, Enschede-Noord, Neede, Nijverdal, Urk, Wapenveld, Wezep, Wieringermeer, Zaandam, Zalk-Veecaten en Zwolle-1) tegen en drie onthoudingen dat kerken de vrijheid hebben een vrouw als diaken aan te stellen. Behalve tevredenheid was er ook zorg om de toekomst.

„Een triomf voor de theologie”, meent ds. J.J. Van Es uit Urk achteraf.

Aan het begin van de dag liet hij de vergadering weten waar het volgens hem om ging: „We kunnen vandaag niet anders tot een besluit komen dan met de sleutel van het functioneel bijbellezen”. Er werd „in broederlijkheid” kennis van genomen om uiteindelijk toch de sleutel in het slot te steken en de deur te openen.

Gevoelens

Die sleutel werd eigenlijk vorig jaar al

opgepakt. Even een korte terugblik:

Op 11 juni 1994 kwam het eindrapport van de commissie Openstelling diakenambt voor de zusters der gemeente voor het eerst op tafel. Toen al bleek de meerderheid positief te staan tegenover het idee van de vrouw als diaken. Dat werd pas goed duidelijk op 8 oktober. De LV vergaderde wederom over dit onderwerp. Het moderamen kwam met een voorlopig voorstel, mede gebaseerd op het rapport van de commissie.

BESLUIT inzake de openstelling van het diakenambt voor de zusters der gemeente.

De Landelijke Vergadering Apeldoorn 1994 – 1995 der Nederlands Gereformeerde Kerken, in voortgezette zitting bijeen te Utrecht op 20 mei 1995,

kennis genomen hebbende van het Eindrapport (met bijlagen) van de commissie 'openstelling diakenambt voor de zusters der gemeente', gemaakt in opdracht van de Landelijke Vergadering te Dronten 1988,

I overwegende

a. met betrekking tot de diensten of ambten dat:

1. – uit de Schrift blijkt dat de dienst der barmhartigheid naast en in verbondenheid met de dienst van het Woord in de gemeente van Christus zijn plaats ontvangen heeft (Handelingen 6:1-6),
2. – diakenen door de Here zijn geroepen en in de gemeente zijn aangesteld ten behoeve van de dienst der barmhartigheid en zij als zodanig een eigen ambt hebben met een eigen geheel van werkzaamheden en een eigen ambtelijke verantwoordelijkheid,
3. – diakenen in de dienst der barmhartigheid met de ouderlingen in de dienst van het Woord en het opzicht gezamenlijk de verantwoordelijkheid dragen voor het functioneren van Christus' gemeente,

b. met betrekking tot de gaven en posities dat:

1. – blijkens verschillende plaatsen in de Schrift vrouwen leidende posities hebben ingenomen, in zelfstandigheid hebben gehandeld, initiatieven hebben genomen, hebben geprofeteerd en in de prediking van het evangelie en het geven van onderricht hebben meegewerkt (Spreuken 31:10-31, 2 Koningen 4:8-37, Filippenzen 4:3, 1 Corinthe 11:5, Handelingen 18:26),
2. – uit vergelijking van deze Schriftplaatsen met teksten als 1 Corinthe 11:3-15, Efeze 5:22-24, 1 Corinthe 14:34-35 en 1 Timotheüs 2:11-15 kan worden afgeleid dat de laatstgenoemde teksten niet zonder meer in alle situaties en omstandigheden kunnen worden toegepast, zonder dat dit overigens betekent dat de genoemde teksten als tijdgebonden en achterhaald moeten worden beschouwd,

c. met betrekking tot de ambten en het onderscheid in positie dat:

1. – in de Schrift op bestuurlijk-rechterlijk vlak onderscheid wordt gemaakt tussen de positie van de vrouw enerzijds en die van de man anderzijds, welk onderscheid betekenis kan hebben voor bijvoorbeeld de openstelling van het ambt van ouderling voor de zusters der gemeente, terwijl daarnaast evenzeer blijkt dat vrouwen in de gemeente van Christus een grote rol hebben gespeeld,
2. – niet uit de Schrift kan worden afgeleid dat de Here het

vervullen van het ambt van diaken door zusters der gemeente uitdrukkelijk verbiedt,

d. met betrekking tot de kerkelijke vrijheid dat:

1. – met een verschil in gevoelens over de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente noch de eerbiediging van het gezag van de Schrift noch de trouw aan de confessie op zich in geding is,
2. – het als een zaak van kerkelijke vrijheid is aan te merken als een plaatselijke gemeente een zuster der gemeente tot het diakenambt roept,

besluit:

het in de vrijheid der kerken te laten om onder biddend opzien tot de Here en in ootmoedige dankbaarheid voor de geschonken gaven zusters der gemeente te roepen tot de vervulling van het diakenambt.

II overwegende dat:

1. – er binnen sommige Nederlands Gereformeerde kerken ernstige bezwaren leven tegen de openstelling van het diakenambt voor zusters der gemeente,
2. – de kerken hebben verklaard te begeren ook in de inrichting van het kerkelijk leven als één in Christus naar buiten op te treden en elkaar hebben beloofd eendrachtig samen te werken en niet over elkaar te heersen, maar geduld met elkaar te hebben,

besluit:

de kerken op te roepen om in deze aangelegenheid niet over elkaar te heersen, maar aan elkaar ruimte te geven, met elkaars gevoelens rekening te houden en elkaar in Christus te blijven aanvaarden en vast te houden.

III overwegende dat:

1. – niet alleen binnen de eigen kerkgemeenschap, maar ook in de relatie met de kerken waarmee de Nederlands Gereformeerde kerken contacten onderhouden, over de openstelling van het diakenambt voor de zusters der gemeente verschil in gevoelens bestaat, waardoor de contacten met deze kerken door dit besluit tot openstelling kunnen worden bemoeilijkt,
2. – de Nederlands Gereformeerde kerken met deze kerken in gesprek wensen te zijn en te blijven in het verlangen reeds hier en nu aan de eenheid in Christus daadwerkelijk gestalte te geven,

besluit:

dit besluit tot openstelling aan de andere kerken toe te zenden met het verzoek het in een geest van welwillendheid en broederlijk vertrouwen te ontvangen en hun te vragen om bij verschil in inzicht samen met de Nederlands Gereformeerde kerken te blijven zoeken naar de wil van God in het vertrouwen dat Hij op zijn tijd de weg duidelijk zal maken.

Twee van de 44 afgevaardigden stemden toen tegen. Besloten werd dat in het voorjaar van 1995 alle kerken zich hierover nog eens zouden uitspreken, om zo tot een definitief besluit te komen.

Uiteindelijk werd de tekst slechts op een aantal kleine punten gewijzigd. Het moderamen onder aanvoering van dhr. P.W. Blokland waakte in Utrecht voor een herhaling van zetten. De feitelijke discussie was immers al gevoerd.

Een aantal voorstellen van onder andere Urk werd daarom (eveneens 'in broederlijkheid') terzijde gelegd, omdat de zaak afgehandeld diende te worden (met verwijzing naar artikel 38 „van ons onvolprezen AKS”, lid 2). Nieuwe voorstellen die al dan niet tot een totaal ander besluitsvoorstel leidden, konden daaraan geen bijdrage meer leveren.

Volgens voorzitter Blokland deed dit de gevoelens van de gemeenten niet tekort: „Alle zusterkerken hebben er kennis van kunnen nemen en de afgevaardigde kan hier alsnog een toelichting geven”.

Taalkundig probleem

Onlangs het feit dat de overgrote meerderheid instemde met de openstelling van het diakenambt voor vrouwen, waren er ook verontruste geluiden te horen.

Een aantal kerken gaf aan zich zorgen te maken over de positie van de tegenstanders.

„We maken ons zorgen over de gemeenten die stellig overtuigd zijn van de onjuistheid van het besluit. Houden we hen vast?” zo vroeg ds. W.M. van der Vegt uit Maastricht zich af.

Van Es sprong in de bres voor veel gemeenteleden die de afgelopen tijd volgens hem hebben gezweigd: „Ik spreek uit wat in de wandelgangen wordt gehoord en nooit hardop wordt gezegd in vergaderingen als deze. Onderschat niet de teleurstelling van de broeders en zusters die bezorgd zijn. Die dit niet hebben uitgesproken, omdat ze vermoeid zijn en niet goed weten hoe ze zich hiertegen moeten wapenen”.

Diverse aanwezigen spraken ook hun ongerustheid uit over de toekomst en een eventuele openstelling van andere ambten voor vrouwen.

Al was het niet altijd even duidelijk waar hier het motief lag. Zo bleek een discussie over een ogenschijnlijk taalkundig probleem, uiteindelijk een veel diepere betekenis te hebben. In een amendement stelde Wapenveld voor dat het onderscheid tussen de positie van de vrouw en man op bestuurlijk-rechterlijk vlak *betekenis heeft* voor bijvoorbeeld de openstelling van het ambt van ouderling voor vrouwen.

In de voorlopige besluittekst werd gesproken van 'kan hebben'. Wapenveld, daarbij gesteund door Bunschoten-Spakenburg, zag het liefst een bondige formulering.

Argument: Als het onderscheid geen betekenis 'heeft', begeven we ons op een hellend vlak.

Met woorden als 'kan' en 'zou kunnen hebben' is niet duidelijk of het nu wel of geen betrekking heeft op het ambt van ouderling.

Na een uitgebreide discussie besloot men uiteindelijk het maar te laten staan, zoals het moderamen dit eerder geformuleerd had.

Niet irreëel

Angst voor de toekomst bleef. Sommige aanwezigen zagen achter de nog gesloten deur niet alleen de vrouwelijk diaken.

Eenmaal afglijdend zou ook spoedig de discussie over de vrouw als ouderling of als predikant losbarsten, zo meenden ze.

En die ongerustheid bleek niet eens zo irreëel.

De zaal werd niet alleen bevolkt door mannelijke ambtsdragers, maar hier en daar kon ook een vrouw worden ontwaard.

Mevrouw C. Knol uit Oegstgeest bijvoorbeeld. Ze zit inmiddels in haar derde ambtsjaar als ouderling.

Diakenen als vrouw kennen ze in Oegstgeest al sinds 1979.

Ook de discussie over vrouwelijke ouderlingen verliep hier uitzonderlijk vlug en momenteel kent de gemeente drie vrouwen die een ambt vervullen. Dat gaat prima, vertelt mevrouw Knol. „Er zijn wel gemeenteleden die er moeite mee hebben en daar ga je dan niet als vrouwelijke ouderling op bezoek. Dat doet dan een ander.”

De vrouwelijke ouderling uit Oegstgeest toont begrip voor het standpunt van ds. Van Es en anderen: „'t Was goed dat hij zei waar voor hem het probleem ligt.

Ja, wij zijn natuurlijk wel illustratief voor zijn angst (voor de vrouwelijke ouderling als eerstvolgend agenda-punt – MB)

Maar, wat Blokland ook aangaf, het ligt nog open. De vrouw als ouderling is een heel nieuwe discussie voor de Nederlands Gereformeerde kerken.”

Voorzitter Blokland maakte voor EO-radio zaterdagavond nog eens duidelijk dat het nu genomen besluit niet zomaar doorgetrokken kan worden naar onderwerpen als openstelling van ambten van ouderling en predikant.

Volgens hem gaat het hier om een hele nieuwe discussie, waar ook weer zorgvuldig mee om moet worden gegaan.

Opbouwend?

U weet vast wel iemand die een abonnement zou 'moeten' hebben op OPBOUW.

Als u hier een naam en adres invult sturen wij een proefnummer.

(U mag ook bellen: tel. 01803-20205)

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Sturen naar:

Administratie Opbouw

Hunze 16

2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel

H. Algra, Den Helder

Onderdelen niet los verkrijgbaar

Twee carrières op één kussen: kan dat? Op het congres van de Vereniging van Christen Pedagogogen en Beroepsopvoeders over dit onderwerp sprak Prof.dr. W. ter Horst, emeritus-hoogleraar in de orthopedagogiek aan de Rijks Universiteit in Leiden. In 'Opbouw' een samenvatting van datgene wat Ter Horst tijdens dit congres naar voren bracht¹.

Opvoeden kun je niet alleen

Ter Horst begon met een stelling die hij al meerdere malen geponeerd heeft². De positie van christenen in onze samenleving valt te vergelijken met de positie van Friezen in Brabant. Hun kinderen leren niet meer 'vanzelf' Fries te spreken. Geïsoleerde christelijke gezinnen kunnen de opvoeding niet meer aan, of ouders nu buitenshuis werken of niet. Gezinnen moeten daarom met elkaar opvoedingsgemeenschappen vormen; kinderen zouden regelmatig over de vloer moeten komen in andere gezinnen met een gelijkgestemd geestelijk klimaat.

Iets over hebben

Maakt het uit hoe de taken in het gezin verdeeld worden? Ter Horst ontweek deze vraag met het antwoord: ouders moeten iets voor hun kinderen over hebben, een reserve. Als vader en moeder uitgeblust zijn, is er iets mis. Ouders moeten levenskracht en interesse over hebben om iets aan hun kinderen over te kunnen dragen.

Een moeder is de zaal reageerde naar aanleiding van deze uitspraak van Ter Horst dat het – sinds ze gestopt is met buitenshuis werken – beter gaat met de opvoeding. Ze kon voor en na de lange en intensieve werkdagen steeds slechter tegen het gedrag van haar koppige peuter. Nu voelt ze zich veel meer ontspannen en gaat het met de kinderen in het gezin ook beter. „Maar”, vroeg een andere moeder zich af, „kun je je werk ook niet zien als een aanvulling om je heel te voelen, om je talenten beter te kunnen ontplooiën?” Ter Horst signaleerde dat het huidige bedrijfsleven de hele mens overal en altijd met totale inzet claimt. „Dit is niet verenigbaar met een goede opvoeding thuis”, aldus Ter Horst. Naar aanleiding van de tweede opmerking zei hij dat een moeder thuis ook vast kan lopen, teveel met zichzelf bezig kan zijn. Zowel binnenshuis als buitenshuis werkende ouders kunnen hun energie in verkeerde dingen stoppen.

Vaders en moeders

Wat is het doel van de opvoeding? Dat ouders zichzelf overbodig maken, aldus Ter Horst. Er zijn echter ouders die hun kinderen vast willen houden, ze zien hun kind als bezit.

Hebben vaders en moeders verschillende rollen? Als vrouwelijke eigenschappen worden wel eens genoemd:

het onbevangene, het intieme, het nabij zijn. Als mannelijke eigenschap wordt wel genoemd: het technische, het beheersende, het analyserende, het afstandelijke. Maar: mannen en vrouwen hebben beiden beide polen nodig. Buitenshuis werkende moeders moeten geen technisch-rationele beheersende moeders worden.

En dan nu de oplossing: buitenshuis of binnenshuis? Nee, daar gaf de spreker opnieuw geen rechtstreeks antwoord op. „Dat moet iedereen zelf maar uitzoeken, als je maar iets 'over' houdt voor je kinderen”, aldus Ter Horst.

Het pedagogisch quintet

Vervolgens ging Ter Horst in op het zogenaamde pedagogische quintet:

- beschermen
- verzorgen
- overdragen
- inleiden, en
- inwijden

Deze onderdelen zijn niet los verkrijgbaar; ze horen bij elkaar. Een illustratie

Een vader die nooit heeft gespeeld met zijn zoon mag niet verwachten dat hij later wel een goed gesprek met hem kan voeren.”

bij het eerste aspect: ieder kind heeft bescherming nodig. Daar zouden de christelijke scholen en de opvangcentra/kinderdagverblijven eens goed over na moeten denken, aldus Ter Horst. Een kind dat niet beschermd wordt, sluit zich af. Als specifiek voorbeeld bij het jonge kind noemde Ter Horst het feit dat het beschermd moet worden tegen geurwisselingen. Een baby kan de moeder daarvoor onderscheiden van anderen. Kinderen die voortdurend met andere geuren in aanraking komen, raken daarvan in de war.

Maar maak je dan van een kind geen kasplantje? Ja, dat gebeurt als je het kind alleen maar beschermt. Die bescherming is nodig zodat het kind in de rug gedekt wordt. Tegelijkertijd heeft het kind perspectief nodig: een doel voor eigen ogen ontwikkelen. De opvoeder moet het kind helpen om vooruit te kijken. Als je alleen doelen stelt, maar geen veiligheid biedt, verzandt het kind in een chaos. Met andere woorden: beschermen en inleiden horen onlosmakelijk bij elkaar.

Aan tafel

Aan een verhaal van Ter Horst ontbreken nooit de pedagogische doordenkers. „Een vader die nooit heeft gespeeld met zijn zoon mag niet verwachten dat hij later wel een goed gesprek met hem kan voeren.”

In zijn referaat voerde Ter Horst een pleidooi voor de gezamenlijke maaltijd. Niet ten onrechte. In een vraaggesprek met Pieter van Kampen vertelde Os Guinness dat het in de Amerikaanse samenleving inmiddels ongebruikelijk is om gezamenlijk de maaltijd te nuttigen. „Het is een komen en gaan van ieder. Iedereen heeft zijn of haar eigen prioriteiten”³. Ter Horst verwees naar de stripboeken van Asterix en van Tom Poes; deze boeken eindigen altijd met een maaltijd. En (uiteraard van een heel andere grootheid): Jezus sprak niet alleen toe, hij ging ook gezamenlijk eten. Ter Horst: „Als er geen gezamenlijke maaltijd gehouden wordt, kun je niet verwachten dat kinderen samen leren bidden met hun ouders.” Ter Horst beseft dat die gezamenlijke maaltijd in veel gezinnen vaak lastig is. Maar: als je nu eens in ieder geval de zondag gebruikt om uitgebreid samen te gaan eten? En daarnaast liefst nog een paar keer door de week.

Samen de tijd nemen

Maar hoe zit het nu toch met dat binnenshuis of buitenshuis? Natuurlijk nemen op den duur andere opvoeders stukken van de opvoeding over. Maar: als ouders hun kind weinig zien, als ze alles aan andere opvoeders overlaten, zal het nooit lukken om het kind de waarden van de ouders over te laten nemen. Het kind kent je dan onvolgende. Opvoeden houdt ook in dat je samen leert spelen, samen gaat eten, samen leert vertrouwen. Daar is gezamenlijke tijd voor nodig. Je moet je als ouders niet beperken tot preken tegen je kinderen. Een moeder houdt geen toespraak, maar ze neemt het kind in de armen. En het leven eindigt ook weer met het beetpakken van de hand. Daar moeten zo weinig mogelijk buitenstaanders bij betrokken worden. Samenvattend: opvoeden doe je samen, in gemeenschap met anderen. Ouders moeten er zorg voor dragen dat ze zelf tijd en energie over houden. Ze blijven de eerstverantwoordelijken; je kunt niet gedeelten van de opvoeding volledig aan anderen overlaten. De onderdelen van het pedagogisch contact zijn immers niet los verkrijgbaar⁴.

Noten:

1 De lezingen tijdens het congres worden gebundeld in het verenigingsbulletin 'Traject'. Voor de lezing van Prof.dr. W. ter Horst wordt verwezen naar zijn nieuwe boek (zie voetnoot 4).

2 W. ter Horst: Christelijke Geloofsofvoeding (Kok/Voorhoeve, 1989)

3 Pieter van Kampen: Wit begint, zwart wint? (Buijten & Schipperheijn, 1993)

4 Over dit onderwerp verschijnt binnenkort van de hand van Prof.dr. W. ter Horst: 'Wijs me de weg! Mogelijkheden voor een christelijke opvoeding in een post-christelijke samenleving' (Kok/Voorhoeve, 1995)

G. van Bruggen, Hardenberg

Onmacht en ernstig lijden

De redactie stuurde mij de artikelen van collega Wierenga toe, met de vraag om enig commentaar. Gaarne voldoe ik daaraan. Wel bieden de mij beschikbare tijd en de mij toegemeten ruimte slechts de mogelijkheid tot enkele korte opmerkingen. Ik wil dit puntsgevijs doen.

Belangrijk

Collega Wierenga en ik zijn kinderartsen die elkaar wederzijds in hun werk en in hun zorg voor de zieke kinderen zeer waarderen. De volgende opmerkingen kunnen er hopelijk toe leiden, dat we weer meer dezelfde taal gaan spreken. Om daarna een vruchtbaar gesprek voort te zetten. En ondanks het feit dat we op dit gebied 'een verschillende taal' spreken, werken we in de praktijk vaak hetzelfde. Toch acht ik deze discussie zeer nodig en zinvol. Collega Wierenga behandelt een belangrijk punt uit de hedendaagse kindergeneeskunde.

Wat betekent dit woord?

Mijn belangrijkste bezwaar tegen de artikelenserie is het onduidelijke en versluiserende woordgebruik. Dit sluit wel naadloos aan bij het huidige spraakgebruik. Maar juist door dit woordgebruik is de discussie in Nederland, hoewel in de Nederlandse taal, toch zo moeilijk geworden. Want of men heeft de woorden veranderd, of ze hebben geen inhoud meer. Als mij gevraagd zou worden om te zeggen 'of geluid zwaarder is dan electriciteit' dan heb ik geen antwoord. Die vraag klopt niet, of de woorden hebben een andere betekenis gekregen! Evenzoervaar ik de volgende vragen uit de artikelen van collega Wierenga. Waar ik hem citeer zal ik de woorden onderstrepen.

'Is het leven dreigender dan de dood?'

Mijn antwoord: Wie definieert voor mij of en hoe de dood dreigend is, en of dat er hier iets toe doet en of dat vergelijkbaar is met de dreiging van het leven? Ik kan niets met die vraag en al helemaal niet in dit verband.

Een andere vraag uit het artikel: Wat is een 'leefbaar leven'?

Mijn antwoord: Ik kan hier weer niets mee. Bestaat er dan ook een onleefbaar leven? Per definitie moet je dan toch dood zijn! Een begrip 'onleefbaar leven' doet me denken aan het begrip 'onbewoonbare woning'. Dit begrip bestaat niet. Het moet zijn: Onbewoonbaar verklaard. In een onbewoonbaar verklaarde woning wonen soms toch nog mensen. Die zal men helpen om beter te gaan wonen. Men zal ze niet ombrengen. Evenzo kun je in een onleefbaar verklaard leven leven. Iedereen moet je dan helpen om het weer leefbaar te maken.

Andere vraag: Is dit 'een onverantwoord zware stervensfase'?

Mijn antwoord: Het woord 'onverant-

woord' heeft geen inhoud. Wie heeft er in die stervensfase onverantwoord gehandeld of voor wie is het onverantwoord? Wie moet zich hier verantwoordwoorden?

'Wanneer overschrijdt een handicap het draaglijke?'

Mijn antwoord: Dat hangt ervan af wie er draagt en vooral wie er meedraagt! En als die grens er al is, wat doe je er dan mee? Geeft die recht op doden? Of versterkt die de noodzaak tot verlichting of tot mededragen! Hoe ga je met deze grens om in de zwakzinnigeninrichtingen en de tehuizen voor meervoudig gehandicapten? En wat doe je er dan mee?

De dood is het antwoord

In het artikel lees je de suggestie dat de dood de oplossing is voor deze problemen. Maar dan vraag ik even door:

Komen deze zaken, zo ze al bestaan (onleefbaar leven, onverantwoord zwaar sterven, ondraaglijke handicap) ook voor in landen als Cambodja en Ruwanda? Juist in de kampen zou je de situaties verwachten, waar het leven zogenaamd 'onleefbaar' is of het sterven zo 'onverantwoord zwaar' is, dat we de dood als oplossing moeten aanbieden. Hoort dit aanbod van de dood dan ook in het hulpverleningsaanbod van de UNHCR thuis? De vraag stellen is haar beantwoorden.

Het ene of het andere?

De vraagstelling in de artikelen is suggestief en biedt foute keuzen aan. Een kind zegt soms: „Als ik dit niet mag, ga ik klieren, wil je dat dan?” Het antwoord zal duidelijk zijn. „Het mag niet en je gaat ook niet klieren!” De volgende vragen-serie is vergelijkbaar.

'Ik vind niet dat alles moet wat kan en ... daarom moet ik kunnen doden'.

Ik ben het absoluut eens met collega Wierenga dat we niet alle technische stunts moeten uithalen die we in huis hebben. Maar als je dat nalaat, moet je dan doden? Neen! Dan moet je mijns inziens heel eerlijk zeggen: „We hebben hier medisch niets te bieden!” Dat is niet nieuw. Zo heeft de geneeskunde de eeuwen door gehandeld. Overigens is de arts nooit uitgepraat als het om pijnverlichting of medelijden gaat.

Wat wilde je?

Ik vind het spraakgebruik verwarrend. Weer eerst een voorbeeld. Een patiënt sterft tijdens een operatie en de chirurg voert dan als zijn verdediging aan: „Het geeft eigenlijk niet of dat ik die patiënt echt dood wilde maken of dat de dood een gevolg is van een onverwachte complicatie die ik niet kon tegen houden... Het verschil is

toch maar gering en gevoelsmatig, de patiënt is toch dood.”

Ik denk dat U dit geen goede gedachtengang vindt.

Nu citeer ik: „De grens tussen 'de dood toelaten' (niet tegen kunnen houden) 'en 'de dood beogen' is onzekerder geworden... en het gaat niet zozeer om een principiële, dan wel om een gevoelsmatig verschil.”

Als de eerder genoemde chirurg dit in zijn verdediging zou gebruiken („Och, ik wilde de patiënt toch dood hebben, en dat verschil is toch alleen maar gevoelsmatig”) voelt een ieder op zijn klompen aan dat deze verdediging niet veel kans van slagen heeft! Waarom accepteren we dergelijke taal dan wel bij zieke pasgeborenen?

Na deze discussiepunten nog wat opmerkingen.

Onmacht

De problematiek van de juiste behandelwijze bij ernstig zieke of te vroeg geboren kinderen is in de laatste tijd veel ingewikkelder geworden. Dat komt door onze onmacht. We hebben vele losse technieken beter leren beheersen, we kunnen longen beademmen, lucht achter de long wegzuigen en voeding in aders geven. Het is echter nog vaak onduidelijk in hoeverre dit het kind als geheel ten goede komt, of dat dat het kind op andere gebieden zelfs schade bezorgt. Vergelijk de blindheid bij het geven van (te) veel zuurstof bij te vroeggeborenen. Medisch handelen is nooit zonder bijwerkingen. Maar daar waar de bijwerkingen, de ongewenste effecten van de behandeling, niet opwegen tegen het behaalde positieve resultaat, zullen we de behandeling achterwege moeten laten.

Dit afwegen van positieve en negatieve effecten van je behandeling op het kind als persoon is een moeilijk afwegingsproces. Op dat gebied hebben we nog veel werk te doen.

We kunnen dit (nog) niet

Als we van te voren weten dat bij een bepaalde handeling één van de tien er baat bij zal hebben, maar dat negen van de tien er zeer ernstig door zullen lijden, dan is het verantwoord om de behandeling niet te starten. Tegen de ene patiënt die het wel zou helpen moeten we eerlijk zeggen: Wij hebben niet het recht om deze behandeling bij jou te starten. Eén op de tien zouden we redden. De andere negen zouden we een vreselijk lijden aandoen door ons handelen. We 'verliezen' (= zijn onmachtig om te redden) het ene kind. Maar grijpen we toch in, dan worden we tot de 'beulen' van 90 % van die kinderen... Praktisch gesproken: een kind van 22 weken zwangerschap, leg ik bij moeder tussen de borsten. Vaak

leeft hij/zij nog een half uur. De ouders nemen afscheid van hun kind, die zo vroeg geboren werd, dat ik hem geen reëel behandelingsaanbod te bieden heb. Een kind met een ernstige spina bifida (zeer hoge uitval bij 'open ruggetje') wordt eerst zeer intensief onderzocht om een duidelijke prognose te maken. Overwegen we dat onze behandelingen zijn lijden zeer zouden vermeerderen, dan zien we af van technische ingrepen. Het kind wordt goed verzorgd en het afscheid nemen krijgt alle aandacht. Het kind mag voeding, als hij wil. Hoeft niet. Als je sterft is het niet belangrijk of je een volle maag hebt. Wel is het belangrijk dat de herinneringen aan deze momenten goed zijn. Pijnstilling is in de huidige tijd bij deze kinderen geen probleem. Bij elke volgende stap overwegen we wat het effect voor het kind is. Die praktische vragen zijn moeilijk en vergen veel studie. Maar de uitgangspunten zijn duidelijk. Het kind sterft, niet omdat ik heb besloten of afgemeten dat hij beter dood kan zijn. Wel sterft het kind, omdat ik onmachtig ben hem een goede behandeling aan te bieden.

Christelijk versus paars

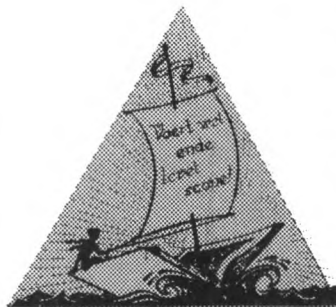
Bovenstaande gedachten zijn verder uitgewerkt in artikelen in Medisch Contact en publikaties van het Lindeboom Instituut. Het gevaar dat men zich als christen op een te goedkope manier profileert tegen het paarse kabinet bestaat inderdaad, maar mag zeker niet worden gegeneraliseerd.

Bij christelijke politieke partijen zouden de rechten van gehandicapten inderdaad veiliger moeten zijn dan bij niet-christelijke. Dat in de praktijk verwarring is opgetreden, ook onder christenen moet ons samen tot bezinning en gebed leiden. Het voorgaande wil niet zeggen dat niet-christenen per definitie niet goed voor de rechten van gehandicapten zouden opkomen. Het tegendeel is waar! Zij missen echter de goddelijke normen en de onuitputtelijke inspiratiebron van liefde, die Christus-volgers hebben. Persoonlijk bewonder ik hen daarom altijd nog meer, waar zij zorg en medelijden tonen in deze wereld van na de zondeval, in deze wereld vol tranen.

Slot

Collega Wierenga sneed een belangrijk onderwerp aan. Hopelijk kunnen we, via een herbeoordeling van onze woorden dichter bij elkaar komen. Ik sluit af met de bede, dat de Heilige Geest daartoe in onze harten moge werken. Wij willen immers allen lopen met Gods Woord als een licht op ons pad.

(Dr G. van Bruggen is kinderarts te Hardenberg)

Ex Libris

Boeken rondom de oorlog

Het laatste halfjaar is er een geweldige hoeveelheid boeken over de Tweede Wereldoorlog verschenen. Daarvan is een klein aantal op mijn tafel terecht gekomen en enkele daarvan breng ik nu onder uw aandacht.

De achterkant van het hakenkruis

Een van de merkwaardigste boeken die ik ben tegengekomen, is 'De achterkant van het hakenkruis'. De ondertitel luidt: 'Eigenaardigheden uit de dossiers van het Derde Rijk', en daarmee is goed aangegeven wat de inhoud van dit boek is. Het is een verzameling citaten uit allerlei brieven, rapporten, telegrammen en verslagen vanaf het begin van de jaren dertig tot april 1945. Er zijn twee hoofdafdelingen: De zeer grote Führer, en: Zijn kleine Führertjes. De eerste afdeling is nog onderverdeeld in:

- a. 'Mijn innig geliefde Führer!' en
- b. De Führer wenst, beveelt, beslist, bedoelt en verbiedt.

Bij het lezen van de afdeling 1a heb ik vaak gedacht: 'Wat een slijmjurken!' Je houdt het toch haast niet voor mogelijk dat mensen met een behoorlijk verstand en een verantwoordelijke positie één persoon zo in de hoogte steken en bewieroken. Maar ook zijn er brieven van eenvoudige mensen die getuigen van een eerlijke en oprechte dankbaarheid omdat Duitsland zo'n groot man als Adolf Hitler tot leider heeft gekregen. Wat zijn die mensen bedrogen!

Er zijn idealisten geweest die meenden een Duitse heilstaat te kunnen stichten, ook fanatici die tot in de dood hun 'Führer' trouw bleven, maar ontelbaar zijn degenen die allereerst op eigen voordeel uit waren.

Uit het voorwoord neem ik over:

„Geschiedenis, op het moment dat ze geschiedt, is eigenlijk triviaal. Het leven is maar zelden heroïsch, meestal is het banaal. De hier gebundelde vondsten uit de dossiers bieden inzicht in het scenario van die trivialiteit: hier verneemt men uit de mond des volks evenzeer de verblinding en de verheerlijking van de 'innig geliefde Führer' in alle denkbare variaties, als de zelfverheffing en het verraad van medemensen, de overmatige ijver en domheid. In alle politieke ran-

gen gaat het om ruzie en machtsstrijd; aan het licht komen grootheidswaan en kleinburgerlijkheid, bedrog en hebzucht. Uit sommige teksten spreekt echter nog iets anders, iets wat men niet had vermoed: echte vriendschap bij voorbeeld, dankbaarheid, trouw, en een strenge opvatting van het begrip 'eer'...'.

Het is een leerzaam boek; ik heb het met grote interesse gelezen en ik kan het van harte aanbevelen aan iedereen die belangstelling heeft voor geschiedenis en speciaal voor de mensen die daarin een rol hebben gespeeld.

Uitgever: Ambo, Baarn. Omvang 327 blz. Prijs f 49,50

Nooit heb ik wat ons werd ontnomen, zo bitter, bitter liefgehad

Een bundel verzetspoëzie en geuzenliederen uit de jaren 1933-1945, bijeengebracht en ingeleid door C.J. Aarts en M.C. van Etten. De samenstellers hebben een goed stuk werk geleverd; veel gedichten zijn nu weer gemakkelijk te vinden en daar mogen we dankbaar voor zijn. Of het allemaal echt 'literatuur' is? Die vraag was in de oorlog helemaal niet van belang! Uit de inleiding bij deze bloemlezing citeer ik de laatste zin: „De Nederlandse verzetspoëzie is van een hogere dan louter literaire waarde”. En zo is het! Omvang: 208 blz. Uitgever: Ooievaar Pocket House, Amsterdam; Prijs f 10,-

Die dag in mei vergeet ik niet

Een bloemlezing gedichten rondom de bevrijding, samengesteld door Hans Warren. Ook van deze gedichten kan gezegd worden dat de literaire kwaliteit niet het belangrijkste is, of, om het met de woorden van Hans Warren te zeggen: een aantal gedichten over bezetting en bevrijding is eerder belangwekkend dan goed. Het is een gevarieerde bloemlezing en ik denk dat u niet gauw spijt zult hebben, als u die aanschaf.

Uitgever: Ooievaar Pockethouse, Amsterdam; omvang 182 blz. Prijs: f 10,-

Als slachtoffers daders worden

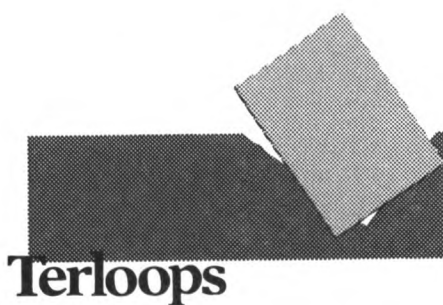
Na de oorlog zijn in Nederland 39 mensen wegens hun oorlogsverleden gefusilleerd. Onder hen was één vrouw. Over haar gaat dit boek dat als ondertitel heeft: 'De zaak van de Joodse verraadster Ans van Dijk'. De schrijver is Koos Groen die al eerder boeken over de Tweede Wereldoorlog publiceerde. Hij heeft zich, zoals hij schrijft, voor vrijwel honderd procent gebaseerd op documenten. Vermoedelijk is dat de verklaring voor het feit dat het boek niet bepaald in een meeslepende stijl is geschreven.

Ans van Dijk was Jodin en zij heeft heel veel andere Joden, zelfs haar eigen familieleden aan de Duitsers verraden. Wat heeft haar daartoe gedreven? Ik heb de indruk dat het een mengeling van oorzaken is geweest: angst zelf gedeporteerd te worden,

hebzucht (elke aangebrachte Jood leverde geldelijke beloning op), maar ook waren er gevoelens van macht en van wraak. De schrijver is er niet in geslaagd ons een duidelijk beeld te geven van wat haar gedreven heeft, maar misschien is dat ook te veel gevraagd. Tegelijk moet ik zeggen dat het voor een deel dáaraan ligt dat het boek me wat teleurstelt. Wel kunnen we eruit leren hoe vloeiend de overgang is van goed naar kwaad. En op nieuw bedenkt ik hoe waar het is wat onze Catechismus zegt: Geneigd tot alle kwaad!

Uitgever: Ambo, Baarn. Omvang 292 blz. Prijs: f 39,90

Terloops

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Christenen en joden (1)

Tijdens één van onze reizen door Israël hadden we een ontmoeting met een joodse man uit Engeland. Hij was in Jeruzalem om het joodse paasfeest te vieren en 'toevallig' kwamen we met hem in gesprek. Het ging eerst over koetjes en kalfjes, maar later werd het wat 'dieper'. Hij vertelde wat het Paasfeest voor hem betekende en vroeg wat voor ons het Paasfeest was. Het werd al gauw duidelijk, dat daar nogal verschillen waren en zo kwamen we terecht bij de vraag of er eigenlijk wel een brug is te slaan tussen het joodse en het christelijke geloof. Zulke pogingen worden immers wel ondernomen en als je leest wat er in dit opzicht wordt gezegd en geschreven, zou je haast gaan denken, dat je alleen christen kunt zijn als je voor een heel groot deel leeft vanuit de joodse traditie. Ik vroeg aan de man uit Engeland wat hij daarvan vond. Hij moest er even goed over nadenken en kwam toen tot de duidelijke uitspraak, dat er geen brug geslagen kan worden tussen de joodse traditie (om deze term ook eens te gebruiken) én het christelijk belijden. Hij voegde eraan toe, dat die niet te overbruggen kloof verband houdt met wat we van de Messias geloven.

Een eerlijk en duidelijk antwoord. Ten diepste gaat het hier dus over de vraag, die Johannes de Doper aan Jezus liet stellen: „Zijt Gij het die komen zou of verwachten wij een ander?”

Jezus of een ander. Daar gaat het om.

En dat had de man, die we in Jeruzalem ontmoetten, goed door.

Daar zit iets pijnlijks in, vooral als je joodse vrienden hebt. Je kunt met elkaar nog zoveel praten over Mozes en Elia, over de wet en de profeten, maar het gesprek loopt op een gegeven moment stuk op het kruis van Golgotha. Want dan sta je voor die vraag: Hij of een ander?

Voor ons is Hij het!

Voor een jood is Hij het niet!

Toen we verder praatten werd het duidelijk, dat hij niet goed wist wat hij met de Messiasverwachting aan moest. Het was hem ook niet duidelijk geworden uit de boeken van de joodse schriftgeleerden, want de één schreef dit en een ander weer wat anders. In een komende messias als verlosser geloofde hij eigenlijk niet meer. De messiasverwachting van hem had te maken met een soort omwenteling, waardoor alle joden toch nog eens verzameld zouden worden in het beloofde land. En zo werd zijn verachting duidelijk gekoppeld aan de komst van een aards vredesrijke.

—

Kort voor het gesprek met de man uit Engeland hadden we in Jeruzalem een ontmoeting met Dr. G.H. Cohen Stuart, die jarenlang theologisch adviseur was in Jeruzalem namens de Hervormde Kerk. Over diens positie is de laatste jaren heel wat geschreven. In 1986 waren er reeds wrijvingen tussen hem en zijn opdrachtgever en het leek erop, dat het contract met ds. Cohen Stuart in 1988 zou worden beëindigd. Dat is niet doorgegaan. Maar inmiddels is de samenwerking tussen de hervormde kerk en bovengenoemde verbroken. Het is mij niet goed duidelijk, waarom de overeenkomst niet is verlengd. Er is gesuggereerd, dat Cohen Stuart te 'pro joods' zou zijn, maar dat is door de verantwoordelijke mensen ontkend.

Het blad 'Christenen voor Israël' heeft duidelijk partij gekozen voor Cohen Stuart en in Jeruzalem werd een stichting opgericht om het financieel mogelijk te maken, dat deze met zijn werk kan doorgaan. Maar daar gaat het mij eigenlijk niet om. Ik wil iets vertellen over de ontmoeting, die we in Jeruzalem met hem en zijn vrouw hadden.

We waren in 1987 in Jeruzalem tegelijk met een groep Nederlanders, waarvan een predikant uit Zaltbommel reis Leider was. Dat we tegelijk in Jeruzalem waren, hadden we uitgekend. De groep zou op een avond een ontmoeting hebben met Cohen Stuart, die dan zou vertellen over zijn werk in Jeruzalem en ook zou hij eventueel gestelde vragen beantwoorden. Wij (mijn vrouw en ik) mochten er ook bij zijn en eventueel aan de discussie deelnemen.

Nu was er kort tevoren een brochure verschenen onder de titel 'Bezinning op de ontmoeting van christenen met joden in Jeruzalem'. In deze brochure vertelt Cohen Stuart over de gesprek-

ken, die in Jeruzalem worden gevoerd tussen joden en christenen en met name over de stand van die gesprekken. Het leek me goed die brochure goed te lezen, voordat we op reis gingen.

Het viel mij o.a. op, dat zo generaliserend gesproken wordt over de verantwoordelijkheid van christenen voor wat er gebeurd is in de Tweede Wereldoorlog. In de brochure wordt het afwijzen van deze medeverantwoordelijkheid genoemd het struikelblok in de verhouding van joden en christenen. Ik heb dit eens verteld aan mijn joodse vriend en hem gevraagd of hij vond, dat ik eigenlijk als christen ook tot een soort schuldbelijdenis zou moeten komen voor hetgeen de joden in de oorlog is aangedaan. Hij was zeer genuanceerd in zijn antwoord. Hij zei zo iets als: „Er zijn natuurlijk een heleboel christenen, die hun mond hebben gehouden tijdens de oorlog en die zich er niet om 'bekreund' hebben, dat er zo'n massamoord plaatsvond. Ja, zulke mensen zouden het maar eens moeten zeggen, dat hun houding verkeerd, anti-joods en ... onchristelijk was. Maar jij, nee, dat hoeven jij en vele anderen niet te doen.”

In de brochure van Cohen Stuart lees ik o.a.: „Zijn we niet, als het erop aankomt, allemaal tollenaars, die theologisch baat hebben gehad bij openlijke of diep verborgen anti-joodse sentimenten? Wie waarachtig zelfonderzoek aandurft, ontdekt altijd onuitsproken anti-joodse gevoelens mee te dragen. Het is een lange, moeilijke, maar heilzame weg om als Christen dat bij je zelf te ontdekken” (blz. 38). Met deze bewering ben ik het oneens en we moeten ons als christenen zo'n algemeen schuldgevoel ook maar niet laten opdringen. Dat leidt tot niets, heeft niets met zelfonderzoek en nog minder met zelfbeproeving te maken. Tijdens de ontmoeting in Jeruzalem heb ik dat naar voren gebracht, hetgeen me niet in dank werd afgenomen. Maar daarover de volgende keer.

J.J. Oostenbrink, Utrecht

Identiteit en fusie

Christelijke instellingen hebben het moeilijk. In meer dan één opzicht. Ook – soms juist (mede) daardoor – als ze door de overheid worden gesubsidieerd. Gedwongen én vrijwillige fusies en samenwerkingsverbanden zijn aan de orde van de dag. Schaalvergroting is in. Met alle consequenties van dien. De enkele tientallen jaren geleden begonnen golf van fusies in het bedrijfsleven overspoelde sindsdien ook andere maatschappelijke terreinen. Dat dan bij christelijke instellingen hun identiteit vaak op de tocht komt te staan, kan een ieder constateren. Naast het verlies aan identiteit als gevolg van de om zich heen grijpende verwereldlijking komt nu deze ontwikkeling. Simpel liggen de problemen zeker niet. Er is niet één oorzaak. Wel is duidelijk, dat voor een herbezinning alle redenen zijn. Een herbezinning over onze opstelling midden in die ontwikkelingen, over de rol van de overheid in dat geheel en over hetgeen t.a.v. die identiteit nu echt essentieel is.

Een grote verscheidenheid

We leven in een geseculariseerde wereld. In een wereld, waarin het woord christelijk vaak (nog) wel in het 'vaandel', in de statuten, staat, maar feitelijk soms nauwelijks meer betekenis heeft. Verkiezingsuitslagen maken niet alleen duidelijk, dat politiek en politieke partijen, waarvoor Gods Woord nog een reëel gegeven is, voor velen een al lang gepasseerd station zijn. Ze zijn vaak ook een bevestiging van ontwikkelingen die zich op een veel breder niveau reeds lang voltrokken hebben. In de kerken, in de maatschappij, in de gezinnen, in het onderwijs.

Een instelling, een school kan nog wel christelijk heten, de Bijbel in haar statuten als grondslag vermelden, maar dat is geen garantie dat de identiteits'vlag' die lading dekt. Niet alleen kleuren 'verschieten'. Het aantal scholen dat mede als gevolg van het schaalvergrotingsproces van richting verandert is vrij aanzienlijk. Zoals er in de jaren 1992-1994 in het voortgezet onderwijs maar liefst 25 scholen hun protestants-christelijke richting veranderden in een protestants-christelijk/rooms-katholiek richting. En zo is er wel meer te noemen.

Identiteitscrisis

Maar laat ik hier beginnen met enkele, vrij willekeurige maar heel concrete voorbeelden.

1. Er waren sinds jaar en dag een vijftal instellingen op het gebied van de leetuurvoorziening van blinden en slechtzienden. O.a. de Christelijke Bibliotheek voor Aangepaste Lectuur en Informatie te Ermelo en de Rooms-Katholieke Bibliotheek 'Le Sage ten

Broek' te Nijmegen. In een brief van 13 juli 1993 liet de toenmalige Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur hen weten dat het haar voornemen was de vijf bestaande instellingen te laten opgaan in één 'Blindenbibliotheek Nederland'. De minister had ook een stok achter de deur: De bestaande subsidies voor de afzonderlijke instellingen zouden worden beëindigd. Per 31 december 1994 zou slechts de nieuwe 'Blindenbibliotheek Nederland' nog voor subsidie in aanmerking komen. Een voornemen dat overigens dank zij de opstelling van de toenmalige meerderheid van de Tweede Kamer in die vorm toch gelukkig niet niet werd gerealiseerd, al zal men op een aantal punten toch wel meer moeten samenwerken. Soms kan dat ook.

2. Een tweede voorbeeld. Vorig jaar sprak ik een docente aan een in het westen gelegen christelijke basisschool. Van een school met een bestuur, dat zich nog wilde inzetten voor het christelijk onderwijs. De leerlingen van haar klas bestonden, zo vertelde ze, voor een kwart uit leerlingen, afkomstig uit redelijk meelevende christelijke gezinnen en voor een kwart uit leerlingen, die de Bijbel nog van horen zeggen kenden. Voorts uit een aantal, afkomstig uit gezinnen die in het geheel geen band meer met een kerk hadden. De rij werd dan nog gesloten door een kwart, dat bestond uit vlak daarvoor in Nederland gearriveerde moslimkinderen. Voor een goed begrip van de situatie: Het schoolbestuur had, alvorens de laatstgenoemden toe te laten, wel eerst een gesprek gevoerd met de ouders en daarbij o.a. de eis gesteld, dat de kinderen bij het godsdienstonderwijs en bij kerstfeestvieringen e.d. zich niet aan de lessen zouden mogen onttrekken. Een voorwaarde, die ook werd geaccepteerd.

3. Een derde voorbeeld. Een vanouds als christelijk bekend staand ziekenhuis breidde zich uit. Het aantal personeelsleden bedroeg na jaren een veelvoud van het aantal waarmee was begonnen. Het probleem was: Waar haal je het personeel vandaan, dat zich nog echt wil inzetten, niet alleen voor de verpleging als zodanig, maar ook voor de christelijke identiteit van het ziekenhuis. Ze wáren er eenvoudig niet én – dat moet er worden bijgezegd – meerderen van wie er wel waren, geloófdn het wel. Het ziekenhuis kreeg bovendien te maken met de noodzaak van herbouw én met een overheid, die het wilde laten fuseren met een rooms-katholiek en een 'neutraal' ziekenhuis.

Twee aspecten

Je kunt daar natuurlijk heel veel over zeggen. Maar laat ik me hier beperken

tot twee, wel van elkaar te onderscheiden, aspecten. Bij het eerste staat de rol van de overheid centraal en de grenzen die deze daarbij toch wel in acht zal moeten nemen. Bij het tweede gaat het om ónze taak, ónze verantwoordelijkheid, ónze opstelling.

Overheid en identiteit

Dat eerstgenoemde aspect komt uitvoerig aan de orde in een onlangs verschenen brochure van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, het zgn. C.I.O. Die brochure draagt tot titel 'De identiteit van instellingen in de samenleving'. (De brochure is verkrijgbaar via het secretariaat van het R.K. kerkgenootschap, tel. 030-334244.) Wie overigens veronderstelt, dat deze materie urgent is geworden, omdat we nu een 'paars' kabinet hebben, trekt een te gemakkelijke conclusie. Al of niet gedwongen fusies, waarbij de identiteit van de instellingen in gevaar komt, komen al veel langer voor. Ook onder kabinetten, waarin het CDA nog wel iets had in te brengen. Wie pas wakker wordt omdat we nu een geheel ander kabinet hebben, heeft al te lang geslapen. Wel kun je constateren, dat bij dit kabinet het respect voor de identiteit van instellingen bepaald niet groot is. Het voorstel van staatssecretaris Nuis tot verandering van de mediawetgeving is slechts één voorbeeld.

In die brochure, waarin het onderwijs overigens buiten beschouwing werd gelaten, omdat er vele andere instanties zijn die zich daarmee bezighouden, wordt nog eens opnieuw sterk benadrukt, dat de 'invulling' van de identiteit van de instellingen een zaak van die instellingen zelf is. Niet van de overheid. Daarbij wordt er o.a. op gewezen, dat het ook van belang is om in het oog te houden wat bedoeld wordt met de wel gebruikte uitdrukking dat de staat godsdienstige en levensbeschouwelijk neutraal is. Die stelling wordt, aldus de brochure, wel eens gebruikt „als aanduiding van een algemene, niet godsdienstige identiteit, die voor iedereen voldoende en acceptabel zou moeten zijn”. Zelfs wel eens in die zin, dat aan het woord neutraal de bijbetekenis wordt gehecht van „onverschillig of zelfs van afstandelijk vijandig, waar het godsdienst of levensbeschouwing betreft”. Het doet je dan denken aan de in het verleden wel gebruikte kreet: „onverdeeld naar de openbare school”. En dat is een associatie, die duidelijk maakt, dat ogenschijnlijk kleine verschuivingen soms grote gevolgen kunnen hebben.

De overheid, aldus de brochure, „heeft geen inhoudelijke bemoeienis met identiteit”. Uitgezonderd dan situaties, waarin de instelling qua doelstelling of in haar activiteiten in strijd komt of

dreigt te komen met de openbare orde. Maar dat laatste is een ander verhaal. Het voorgaande betekent ook, dat een instelling op zich zelf genomen wel van kleur kan 'verschieten', in de loop van de tijd kan komen tot andere keuzes en voorkeuren. Daar kun je best kanttekeningen bij maken maar dan als betrokkene bij die instelling zelf. Intern. Niet als overheid. Omdat dat niet haar taak is. Waarbij wij, voor onze taak gesteld, ons kunnen afvragen of we in het verleden niet wel eens samenwerking hebben afgewezen in situaties, waarin het wél had gekund.

Meelopen kan niet meer

De ruimte die tegenover de overheid zo terecht mag en moet worden geclaimd ontslaat ons echter niet van onze plicht. Want ook al zou die overheid die ruimte wél respecteren, dan is daarmee nog niet gezegd, dat wij daar ook een goede invulling aan weten te geven en goede keuzes weten te maken. Keuzes, die metterdaad 'coram Deo', voor het aangezicht van God kunnen bestaan.

Voor een herbezinning daarover is te meer reden omdat keuzen vanuit de traditie zeker niet meer werken. De tijd, dat we als christenen welhaast 'automatisch' kozen voor de 'school met de Bijbel', voor het christelijk ziekenhuis, een christelijk bejaarden-centrum e.d. ligt achter ons. Automatismen en vanzelfsprekendheden die niet op een bewuste geloofskeus gebaseerd zijn, geven geen blijk van een bewust geloofsleven. Voor herbezinning is metterdaad alle reden. De tijd van meelopen is definitief voorbij.

De grote vraag is alleen: hoe stellen we ons dan op? In een andere situatie, onder andere verhoudingen. Komen we metterdaad uit ons hoekje? Doen we onze mond open als dat nodig is? Zijn we bereid om binnen de ook nu nog bestaande mogelijkheden ons in te zetten in bijvoorbeeld een adviesraad, een bestuur, een medezeggenschapsraad e.d.? Toegegeven, het is misschien niet de gemakkelijkste weg maar Christus vraagt ons Hem te dienen, niet ons zelf.

Je kunt dan, al doende, stuiten op vragen als: Kun je deel uit blijven maken van dat bestuur? Kun je bij die instelling blijven werken? Of zelfs: Geeft het niet meer duidelijkheid, als je er een openbare instelling van maakt? Zoals je je ook kunt afvragen, of de keuzen en beslissingen, waarover je je druk maakt of druk maakte wel de echt belangrijke zijn?

De verkeerde identiteit

Soms praten we nl. ook wel eens over een identiteit en identiteitsvragen, die in wezen helemaal niet zo essentieel zijn. Dan wordt de identiteit van de instelling, de school of de kerk beoordeeld aan de hand van criteria, die daar toch weinig mee te maken hebben. Een keuze voor een christelijke school „omdat de leerlingen daar uit

wat nettere families komen" heeft met de eigenlijke identiteit van de school weinig te maken. Het kiezen voor of verlaten van een kerkelijke gemeente, omdat er al of niet op hele of halve noten en of er wel of niet uit het Liedboek wordt gezongen, heeft met het wezen, de echte identiteit van die kerk eveneens weinig te maken.

Een aardig voorbeeld van wat voor een kerk toch niet essentieel is kon men onlangs lezen in het Centraal Weekblad. In het kader van het Samen-op-weg-proces van de Nederlands Hervormde kerk, de Gereformeerde kerken en de Evangelisch Lutherse kerk zouden, zo kon men in dat artikel lezen, de diverse opleidingen over en weer erkend worden. Ondanks die erkenning zou toch iemand die bij voorbeeld in de Gereformeerde kerken een predikantsopleiding had gevolgd maar in een Hervormde kerk beroepen zou worden dan eerst nog een Hervormde 'identiteitscursus' moeten volgen. Of in een ander geval een Gereformeerde of een Evangelisch Lutherse 'identiteitscursus'. Een 'identiteitscursus'. Natuurlijk kunnen daarbij best zinnige aspecten aan de orde worden gesteld maar of dát nu echt bepalend is voor de identiteit van een kerk? Bepalend voor de identiteit van Gods kerk, want dat moet een kerk toch zijn? Zodat je de vraag kunt stellen, of een cursus als hier bedoeld, in feite toch niet méér te maken heeft met zoals een van onze predikanten het onlangs met een glimlach uitdrukte 'de kerkelijke nestgeur'.

Wie echt over identiteit wil nadenken zal toch dieper moeten graven.

Ingezonden

Bep Moleveld, Voorburg

Die aardige Adammen (2)

Op het stukje 'die aardige Adammen' in het vorige nummer van Opbouw kwamen vragen, o.a. hoe? die leidinggevende rol, hoe? omkering. Verder recht op de man af: „je maakt me toch niet wijs, dat jij thuis niks te vertellen hebt?" Oei, daar zit je dan. De redactie van Opbouw gaf me gelegenheid te reageren, waarvoor hierbij mijn dank.

☞ *Niet te gelóven!:*

't Is niet te geloven, wat de bijbel ons te geloven geeft: Mozes die met beschreven stenen aan komt zetten,

oorlogsoverwinning die behaald wordt door blote handen opgeheven te houden, kleren die voor de ogen van de discipelen blinkend wit worden en nog veel meer, nog veel ongeloofwaardiger mysteries. Voeg daarbij de opdrachten tot naastenliefde, onbaatzuchtigheid, reinheid e.d. Niet te geloven, al die wonderlijkheden! Te geloven, te aanvaarden, de instelling, dat de man 'hoofd' zal zijn, lijkt in vergelijking met al die dingen die ons verstand ver te boven gaan, een peuleschilletje. Bazen over je vrouw, daar is aan te beginnen, zou je denken.

Ho ho!!

Dat domineren kwam er soms op neer, dat de heer des huizes dacht zijn keuzemenu te kunnen bestellen, zijn vinnger langs de plinten te mogen halen of de tafel te schuiven op de plaats die hij belieft. Hij meende ook in aangelegenheden waar hij onvoldoende zicht op had, de baas te moeten spelen. Dat is niet redelijk, getuigt ook niet van wijs beleid. Als de taak van de vrouw ligt in het huishouden en de verzorging van de kinderen, weet zij daar uiteraard het meeste van af, heeft zij voornamelijk de regie en zal hij zich voegen naar haar huis-, tuin- en keukenregels. Het is heel normaal pappa te horen vragen of de baby uit de wieg gepakt mag worden, welke schoenen Jantje aan moet, in welke mand de vuile sokken moeten.

Heeft de vrouw een opleiding gevolgd, een medische, administratieve of verzorgende, uiteraard zal zij hem de baas zijn in kennis op haar vakgebied. Evenwel zijn opdracht leiding te geven blijft van kracht, zelfs als zijn vrouw geschoold is op geestelijk terrein, theologisch, psychologisch of wie weet wat. Er valt niet aan te tornen, eenvoudig omdat zijn opdracht een Goddelijke is.

Wat houdt zijn leiderschap in?

De Bijbel is er duidelijk over, dat het huwelijk een afschaduwing is van Christus en Zijn Kerk. De taakomschrijving moet dan ook in die vergelijking gevonden worden, in de navolging van Christus.

Zoals Christus, als Hoofd, Zijn Kerk bestuurt en verzorgt, beschermt en tot volmaaktheid leidt, dat voorbeeld zal uitgangspunt moeten zijn voor het leiderschap van onze mannen. En het zal duidelijk zijn, dat het hele leven er dan mee te maken heeft. Als je je dat probeert in te denken, kan het je benauwen, hoe moeilijk het zal zijn ook maar enigszins te voldoen aan de opdracht. Weer bekruipt de gedachte je, dat het niet te geloven is, niet te gelóóven, dat een gewoon mens, een gewone man, daarvoor geroepen wordt.

Evenwel, het moet geloofd worden, want het staat in de Bijbel!

Is de man zo'n goeie leider, dat hij eerste keus is?

Een Geestelijk Leider heeft gaven

nodig, die niet uit de mens zijn. Net zoals er gaven van Boven voor nodig zijn om als vrouwen de leefregels van de Heer te volgen. Als je van harte van de Heer wilt zijn, streef je trouwens, man en vrouw, dezelfde zaken na en blijkt er in de praktijk geen eens sprake van voorgaan en volgen, zo loopt het hoofd- en hulpzijn door elkaar. Samen-gelijk-op voor het aangezicht van God.

De vraag of een toonaangevende rol in het 'partnership' de man op het lijf geschreven staat, mag vast niet door een ondeskundige als ik beantwoord worden. Toch waag ik het erop te veronderstellen, dat ook dat niet het geval is!

De vrouwen van nu zien kans om naast een baan de huishoudelijke plichten waar te nemen, de verzorging van de kinderen, sociale bezigheden en... binnenkort ook nog het kerkelijke ambt. Haar energie kan niet op. En de man... hij ziet het aan, denkt niet te kunnen tippen aan die ondernemingslust. De vrouw doet het zo goed, ach laat haar!

Hij verbergt zich achter de krant.

Niet terug naar de tijd van de Batavieren

In die tijd waren mannen geschikt om kinderen te verwekken. Verder waren ze afwezig, ze dobbelden en visten, zo is me verteld.

Een beetje overdreven natuurlijk, om onze tijd daarmee te vergelijken, maar toch... iets zit er wel in!

Onze Bijbel steekt daar een stokje voor, niks te wegzakken, niks te vluchten, de Here sleept hem er bij de haren bij en geeft de man de meest verantwoordelijke taak.

We maken het ons wat gemakkelijker
Omdat veel wat de Bijbel vertelt moeilijk te geloven is, gaat de mens op zoek naar verklaringen van wonderbaarlijke gebeurtenissen en op zoek naar feitelijke ontmantelingen. Dat maakt een heleboel zaken aannemelijker en het geloven een stuk eenvoudiger.

Om bij het onderwerp te blijven, het is aantrekkelijk om anders dan de Bijbel ons leert, te gaan aankijken tegen de verhouding man-vrouw. Als man hoeft je dan niet zo hoofderig te presteren, als vrouw hoeft je dan niet die aller-moeilijkste houding aan te nemen. Lekker makkelijk... lijkt het!

Tot welzijn

Als je om je heen ziet, wat zie je veel mannen, gefrustreerd, bij de psychiater terecht komen. Zou een van de oorzaken wellicht kunnen zijn, dat zijn status van gezinshoofd, van ambtsdrager hem ontvallen is, dat hij zich ondergesneeuwd, de mindere voelt van zijn bijdehande vrouw?

Zou het Goddelijke wijsheid kunnen zijn, de opdracht aan de vrouw om haar man te aktiveren zijn titel 'heer' waar te maken?

We mogen toch geloven dat de instel-

lingen van Boven ons niet alleen tot eeuwig heil gegeven zijn?

Het is te geloven! Het voelt goed, als een man zijn taak naar Bijbelse normen opvat, het voelt goed als een vrouw hetzelfde doet!

Tot slot maar weer een bekentenis: bovenstaande gedachten komen niet voort uit de situatie, die je vaak ziet, dat de brave juist daár de vinger bij legt, waar hij zelf toevallig helemaal geen moeite mee heeft!

Wilna Smienk-van 't Hul, Haaksbergen

Mannenbroeders

In het NRC-Handelsblad stond een interview met ir. B. van der Vlies, fractievoorzitter van de SGP. Nieuwsgierig als ik ben vond ik het interessant om de belevingswereld van deze man te leren kennen. Vooropgesteld natuurlijk dat de verslaggever hem recht gedaan heeft. De toon van het artikel was zodanig dat ik dat wel aanneem. Er werd niets bespottelijk gemaakt, er werd vaak letterlijk geciteerd, kortom, er stond veel van de tale Kanaäns te lezen.

Al lezende bekreep mij een stemming die ik eerst niet kon omschrijven maar later herkende als het 'Chaïm Potok-gevoel'.

Potok is een liberaal-joodse schrijver die in veel van zijn boeken de tegenstellingen tussen de orthodoxe en liberale Joden laat zien, zonder één van deze groepen te veroordelen. In de levensbeschouwing van Van der Vlies herken ik veel en toch blijft hij mij in wezen vreemd.

Ik kan zelfs stellen dat hij mij vreemder is dan veel niet-gelovigen die ik ken.

Hij schetst de samenleving zoals die eruit zal zien wanneer de SGP 60% van de stemmen zou krijgen. Geweldig natuurlijk, zondagsrust, geen porno, geen seksindustrie, strenger optreden tegen wetsovertreding, strengere straffen, de doodstraf zelfs, geen abortus of euthanasie, kortom, de terugkeer naar de 10 geboden. Overigens is hij in deze zaken wel ongenueerder dan mij lief is.

Maar vervolgens spiegelt hij ons het leven voor dat hij voor ogen heeft: geen tv, geen theater, geen schouwburgen of bioscopen, geen opera of operette, geen dans of ballet, geen wereldlijke muziek, geen inenting,

geen verzekeringen, geen actieve vrouwen.

Ik kan niet zeggen dat ik dagelijks met al deze zaken te maken heb, maar ik vind wel dat ze bij het leven horen en dit ook veraangename. Ik zou het erg missen als ze er niet meer waren. Het leven onder de SGP lijkt mij eerlijk gezegd behoorlijk saai en ook veel zwaarder dan wat van ons als christenen gevraagd wordt.

Van der Vlies zelf vindt dat uiteraard niet maar hij worstelt wel behoorlijk met zichzelf en met God. Hij weet eigenlijk niet of hij 'er' wel is, voelt zich vaak een slecht en zondig mens en vraagt zich af of hij wel 'bevindt' wat hij belijdt. Hem komt in wezen niets dan nariigheid toe (dit is ook de titel van het artikel).

En dat is dus voor mij het punt waarop ik qua geloof afhaak.

Paulus laat ook al zien dat de christenen in zijn tijd er heel verschillend over konden denken. M.n. de voedselvoorschriften noemt hij daarbij. Dat doet me sterk denken aan de verschillen van tegenwoordig, al liggen die op een ander vlak. Paulus stelt met nadruk dat men elkaar er niet om mag veroordelen, dat ieder moet leven in overeenstemming met zijn eigen geweten. Het stoort mij dan ook niet als christenen op grond van hun geloofsovertuiging menen zich aan bepaalde leefregels te moeten houden die ik voor mezelf niet van toepassing vind. Helaas vindt er wel vaak een veroordeling vanuit de 'tegenpartij' plaats. Dat proef ik ook bij die opvattingen van de SGP.

Het biedt zo weinig ruimte voor 'andersdenkenden' en daardoor kweekt het ook weinig begrip. Ik zat me steeds af te vragen hoe een ongelovig iemand dit artikel zou lezen. Ik denk eigenlijk dat er een levenshouding in beschreven staat die zo ver van de dagelijkse werkelijkheid af staat dat men niet de moeite zal nemen het echt te begrijpen, laat staan er zich voor open te stellen; integendeel, ik vermoed dat dit artikel veel ergernis zal veroorzaken.

Hij zegt ergens: „De Bijbel frappeert en inspireert. Het is een klomp goud. Dat goud moet worden omgesmeed tot de pasmunt van het tijdsgewricht waarin wij leven.”

Inderdaad, alleen denk ik dat hij de wereld wil omsmeden tot die weer in het tijdsgewricht van de Bijbel past. Terug naar af, zogezegd. Jezus is voor mij iemand die, met gebruikmaking van wat in zijn dagelijkse werkelijkheid voorhanden was, de mensen een spiegel voorhield en ze zo tot een innerlijke verandering bracht. De SGP is daarentegen voor mij een partij die zichzelf ziet als de spiegel voor de samenleving en iedereen die daarin niet 'de mooiste van het land is', zal in deze samenleving niet kunnen bestaan.

Dat brengt mij terug bij Potok. De orthodoxe Joden hebben de regelgeving tot in het absurde doorgetrokken. Ze

overtreffen de Farizeeën uit de tijd van Jezus (ze hebben nl. nog bijna 20 eeuwen meer de tijd gehad om wetten te maken). Potok beschrijft dit vanuit de orthodoxie zelf. Hij begrijpt het, al leeft hij zelf heel anders. Hij beschrijft ook de geweldige innerlijke strijd die het mensen kost om zich hieruit los te maken, de verscheurdheid binnen zichzelf en hun families. Het grijpt mij aan als ik lees hoe regels en voorschriften mensen kapot kunnen maken, zelfs als deze vrijwillig zijn aanvaard. Buiten die regels is soms niets, geen enkele zekerheid meer. Blijven daarom mensen als Van der Vlies zo worstelen met hun bevindelijkheid, nooit goed genoeg voor God? Ze lijken zo op die orthodoxe Joden. Ze scherpen zich af van de boze wereld en van het 'Kijkglas van de duivel' en voelen intussen hoe hun zondige aard dezelfde blijft. Is er daarom zoveel strijd, vraag ik mij af.

Intussen blijft het een precair punt hoe je eigenlijk in de wereld moet staan; vaak ben ik daar niet uit. Deze tijd kent zoveel nuances, zoveel mogelijkheden. Het kwade en het goede zijn steeds meer met elkaar verweven. Wat heb je aan (christelijk) zaterdagvoetbal als daar net zoveel gevloekt wordt als op zondag, om maar een voorbeeld te geven. Van der Vlies heeft dat alles klaar op een rijtje, want hij is tegen elke georganiseerde sport. Dat scheelt hem in elk geval een hoop tijd en energie.

Bij deze puzzel komt de eerste letter van de antwoorden in het middelste vakje. De andere letters komen erom heen. Als alles is ingevuld staat er in de middelste vakjes een gebeurtenis uit de bijbel.

1. 'Wijze' vogels
2. Zoon van Abraham
3. 17e bijbelboek NT
4. Stad die met Gomorra werd verwoest
5. Vader van de smeden
6. Sterrenbeeld
7. Oudste zoon van Jakob
8. In deze stad liet Paulus zijn mantel liggen
9. Bijenhouder
10. Andere naam voor Simeon
11. Inwoner van Griekenland
12. Met een boot reizen
13. Broer van Mozes
14. Man die een boot bouwde
15. Afgod van de Filistijnen
16. Opvolger van Elia
17. Jodenhater
18. Vrucht van de eikeboom
19. Richter na Jefta
20. Derde bijbelboek NT
21. Van welk materiaal maakte Salomo een troon
22. Streek in Egypte waar de Israëlieten gingen wonen
23. Hemelse boodschapper
24. Reizenkoot van Paulus
25. Plaats waar Saul een waarzegster opzocht
26. Plaats waar men de ark Gods niet wilde
27. Vroedvrouw die weigerde Israëliische baby's te doden
28. Hier bouwde men een toren om elkaar niet kwijt te raken

Gen. 3:22
Job 9:9

2 Tim. 4:13

Hand. 13:1

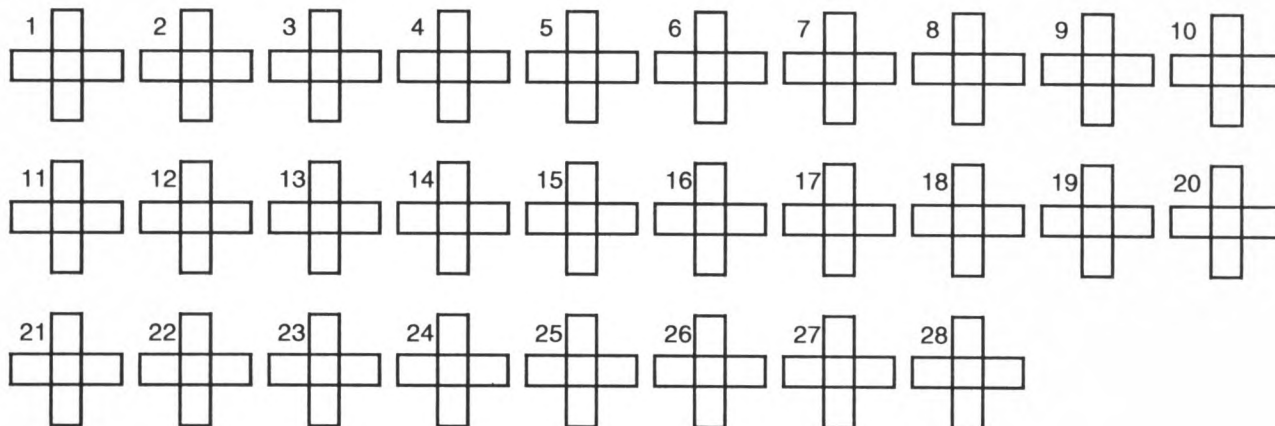
Richt. 16:23
1 Kon. 19
Ester 3:10

Richt. 12:8

1 Kon. 10:18
Genesis 45:10

Hand. 19:29
1 Samuel 28
1 Samuel 5:10
Exodus 1:15

G. Wijkhuizen-van Vuuren

Ontvangen

Ds. J. van Amstel,
Religie en popmuziek
88 blz., f 14,90
ISBN 9071272427
Uitg. Frits Hardeman, Ede

Drs. H. Algra,
Informatieboekje voor de Nederlands Gerefor-
meerde Kerken 1995
264 blz., f 16,75
ISBN 9060648560
Uitg. Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Dr. J.W. Maris,
Andrew Murray (1828-1917);
Profiel van zijn opwekkingstheologie.
44 blz., f 8,75
ISBN 9072462173
Uitg. Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

Dr L.A. Snijders,
De getallen in de bijbel en hun verhaal.
319 blz., f 49,50
ISBN 9025946011
Uitg. Ten Have, Baarn

Lammetjes-serie
Kijk- en krasboekjes
f 2,75
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Jericho, de sterke stad.
Kartonboek
f 6,95
ISBN 9033826461
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Gods liefde.
Bijbels doorkijkboekje
f 12,50
ISBN 9033826348
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Daniël en de leeuwen.
f 12,50
ISBN 9033826305
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Beverley Parkin,
Bloemen voor jou
f 12,50
ISBN 9033812711
Uitg. Ark Boeken, Amsterdam

Persschouw

Onleefbaar lijden?

Kan lichamelijk lijden het leven onleefbaar maken?

Als we deze vraag stellen met de gedachte om eventueel 'onleefbaar leven' te beëindigen, dan is mijn antwoord nee. Het leven is gegeven als ook alles (en ik bedoel dit niet fatalistisch en deterministisch) wat op onze levensweg zich voordoet. Inclusief het lijden. Nu weet iedereen dat de vragen aangaande het lijden en de wil van God zeer moeilijk zijn. We zijn niet in staat om God na te rekenen. Dat hoeft gelukkig ook niet. Desondanks kan ernstig lijden nooit een reden zijn om 'uit het leven te stappen' of het leven van een patiënt te beëindigen. In die betekenis is de vraag 'onleefbaar lijden?' zinloos.

Als we hieraan denken dan mogen we van een zegen spreken dat er tegenwoordig zoveel middelen zijn waarmee we lijden kunnen bestrijden. Als we zien op de pijnbestrijding, dan zijn de mogelijkheden zeer groot. Dit geldt eveneens voor andere vormen van lijden. Wat een verschil met enkele decennia geleden. Infektiebestrijding en operatietechnieken zijn pas na de Tweede Wereldoorlog ontwikkeld. Wat een zegen! Ik kan dat niet genoeg benadrukken. Dagelijks mogen we de vruchten ervan zien.

Onleefbaar lijden? Gelukkig kunnen we veel lichamelijk lijden bestrijden. Ik deel de mening dat goede begeleiding van ernstig zieke patiënten de vraag om euthanasie voorkomt. Helaas kan niet elk lichamelijk lijden bestreden worden. Maar ook in die situaties is het leven altijd nog meer dan het lijden.

Tot slot nog één opmerking. Bij de vraag omtrent 'onleefbaar lijden' blijken het regelmatig buitenstaanders te zijn die deze vraag stellen. Familieleden van de patiënt, verzorgenden en verpleegkundigen als ook artsen en ethici. Maar lijdt de patiënt zelf altijd onder zijn ziekte? Is het leven van een demente bejaarde werkelijk zo onleefbaar? Is de situatie van een comateuze patiënt werkelijk zo lijdensvol?

Natuurlijk zien we bij deze ziekten de ernstige vormen van ontluistering. Zeer zeker. Persoonlijk hoop je ook dat dit niet je persoonlijke levensloop zal zijn. Dergelijke situaties zijn uiterst

triest. Maar zijn ze ook onleefbaar? Misschien is het wel zo dat de confrontatie met deze ontluistering een beroep doet op onze barmhartigheid. Want ik vrees dat menige opmerking over 'onleefbaar lijden' een symptoom is van de verdwijnende barmhartigheid in onze samenleving.

Dit is het slot van een artikel onder bovengenoemde titel, dat we aantreffen in 'CREDO', Confessioneel Gereformeerd Maandblad. Het is van de hand van de heer A.A. Teeuw. Hij is werkzaam als verpleeghuisarts in het Verpleeghuis 'Salem' te Ridderkerk. In dit stuk wordt een aktueel thema behandeld. Het laatste woord is daarover niet gezegd. Maar de opmerkingen, die genoemde scribeert maakt, bevelen we graag ter overweging aan. Ik ben bang, dat steeds vaker de vraag zal worden gesteld waar de barmhartige Samartitaan in onze samenleving gebleven is. Want de exclusieve betrokkenheid van de mens op zichzelf neemt soms in onze huidige maatschappij schrikbarende vormen aan.

Enschede

O. Mooiweer

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Hardinxveld-Giessendam

Ds. H.J. Zuidhof, predikant van de gemeente Zwartsluis en Marknesse

(NOP), zal op 11 juni a.s. D.V. in de morgendienst worden bevestigd, waarna hij in de middagdienst, welke aanvangt om 14.30 uur, zijn trede hoopt te doen.

Stichting Evangelische Huisvesting Utrecht

Op 8 april jl. vierde de Stichting Evangelische Huisvesting haar 15-jarig bestaan met een studiemiddag in de Jeruzalemkerk en een feest in de Boomstraat, waar het huisvestingsproject indertijd tot stand kwam.

De huisvesting voor jongeren, van christelijke signatuur, in een universiteitsstad als Utrecht is een jaarlijks weerkerend probleem, waarin de activiteit van de Stichting Evang. Huisvesting tracht te voorzien door jongeren een jaar de gelegenheid te bieden in een christelijke levenssfeer, uit te zien naar een andere passende huisvesting.

Het initiatief van Utrecht is ook in andere gemeenten gevolgd, o.a. in Zwolle en Eindhoven.

Moge op deze initiatieven blijvend Gods Zegen rusten, zodat nog in lengte van jaren deze arbeid kan voortgaan.

Ned. Geref./Chr. Geref. Kerk van Almere

Brief aan Generale Synode

„Wij doen een dringend beroep op u om het werk van onze God in de plaatselijke gemeenten te erkennen en duidelijk uit te spreken dat wij als Chr. Ger. en Ned. Ger. Kerken bij elkaar horen.”

Dit onder andere schrijven ruim 30 kerkeraden aan de Generale Synode van de Chr. Ger. Kerken die dit jaar in Zierikzee vergadert.

Ca. 35 gemeenten uit genoemde kerken hebben plaatselijk een vorm van samenwerking.

Ongeveer 110 afgevaardigden uit plaatselijke samenwerkingskerken waren op 13 mei voor een ambtsdragersconferentie in Almere bij elkaar. Het gespreksthema was 'Eenheid en verandering'; konkrete plaatselijke samenwerkingsvormen werden plenair en in workshops besproken om zo elkaar te helpen bij de opbouw en uitbouw van de samenwerking.

Tijdens deze konferentie werd aandacht gevraagd voor de brief aan de a.s. Gen. Synode. In deze brief aan de Synode wordt dankbaarheid uitgesproken voor de plaatselijke samenwerking en uitbreiding daarvan.

In tegenstelling daarmee constateert de brief dat de samenwerking in het landelijke christelijke gereformeerde kerkverband zo niet beleefd wordt.

„Wij zouden ... zo graag enig perspectief zien en stimulansen vanuit de kerkverbanden ontvangen om verder te gaan op de weg naar eenheid.”

De ondertekenaars schrijven dat er binnen de Chr. Ger. Kerken altijd al verschillen geweest zijn en dat niet de samenwerking oorzaak is van verwijdering binnen eigen kerkverband. Zij

vragen aan het landelijke kerkverband „met klem een verdere weg naar eenheid aan te geven en te gaan.”

Kort verslag regio Harderwijk

Enige punten uit het kort verslag van de vergadering van de regio Harderwijk, gehouden in Wapenveld op 17 mei 1995.

De afgevaardigden van Wezep delen mede, dat ds. v. Keulen zover hersteld is, dat hij zijn werk grotendeels weer kan doen.

De kerk van Voorthuizen wordt gelukgewenst met het aannemen van het beroep door ds. v.d. Linde. De intrede zal D.V. plaatshebben op 1 oktober a.s. In de plaats van ds. Blokhuys, die inmiddels emeritus-predikant is, wordt ds. Fijan benoemd tot examinator in de vakken kerkgeschiedenis en kerkregering.

Ds. Fijan rapporteert over de landelijke vergadering en beantwoordt enkele vragen hierover.

Ds. v. Deursen doet als lid van de Raad van Toezicht verslag van de werkzaamheden van de Theologische Studiebegeleiding, aan de hand van het rapport dat op de tafel van de landelijke vergadering ligt.

Naar aanleiding van een brief van de regio van het Zuiden wordt gevraagd om de hand te houden aan de goede gewoonte, aan de betreffende zusterkerken de adressen door te geven van uitwonende en verhuizende gemeentelieden.

Door de kerk van Wapenveld wordt gemeld, dat zij van plan is over te gaan tot het zingen van de nieuwe psalmberijming in de erediensten.

Ned. Geref. Kerk van Oegstgeest

Naast dr. W. Janse, die voor 50% aan de Gemeente is verbonden, is beroepen drs. J.C. Schaeffer, predikant van de gemeente Apeldoorn.

Zoals bekend is drs. Schaeffer onlangs aan de Theologische Studiebegeleiding verbonden.

Apeldoorn stelt hen, die met ingang van de cursus 1995/1996 aan de Universiteit willen gaan studeren, in de gelegenheid zich naar artikel 16 van het reglement te laten inschrijven als student. Daarvoor wordt een verklaring van instemming met de gereformeerde belijdenis gevraagd. Verder is vereist (behalve 2 pasfoto's) een einddiploma van het VWO of een bewijs van een reeds afgelegd examen aan een erkende theologische faculteit. De inschrijving zal D.V. plaatshebben op vrijdag 30 juni 1994 vanaf 14.00 uur in het gebouw van de Theologische Universiteit, Wilhelminapark 4 te Apeldoorn. Het is gewenst zich vooraf schriftelijk of telefonisch te melden (tel. 055-0213156) en dat vóór 26 juni te doen. Het is ons dan waarschijnlijk mogelijk u nog nauwkeuriger te laten weten hoe laat u verwacht wordt.

Actie voor vrijlating van Soedanezen

De VCVM-NEDERLAND, de Vereniging van Christenen tegen Vervolging en Marteling, is een actie gestart voor de honderdduizenden Soedanezen, waaronder met name leden van het Nubavolk, die in menonwaardige omstandigheden in concentratiekampen gevangen gehouden worden. Het Nubavolk, waarvan 40% christen is, dreigt uitgeroeid te worden.

Begin 1995 werd door de Stichting N.O.B., een organisatie van uitgeweken Nuba's in Caïro, een rapport uitgebracht over de massamoorden onder en de deportatie van het Nuba-volk in Midden-Soedan. Naar schatting zijn inmiddels één miljoen Nuba's omgebracht, hun dorpen platgebombardeerd of vernietigd door legereenheden en honderdduizenden Nuba's werden gedeporteerd naar concentratiekampen of als slaaf verhandeld. Amnesty International publiceerde in januari 1995 een uitvoerig rapport over de massale schendingen van de mensenrechten in Soedan waarin de uitroeiing van het Nuba-volk en vele andere ernstige schendingen van de rechten van de mens in Soedan bevestigd worden.

De moordpartijen onder de Nuba's doen in gruwelijkheid niet onder voor de moordpartijen door de Turken op de Armeniërs, in 1915, die van de Duitsers op de Joden tussen 1941 en 1945 en die van de Rode Khmer-communisten in Cambodja op hun landgenoten in de jaren tachtig.

De VCVM-NEDERLAND is van oordeel dat christenen niet zwijgend mogen blijven toezien als een heel volk wordt uitgeroeid. De VCVM is een actie gestart ten behoeve van alle Soedanezen die te lijden hebben onder de ernstige en massale schendingen van de rechten van de mens in Soedan en vraagt ieder zoveel mogelijk handtekeningen te verzamelen onder het verzoek aan de Soedanese autoriteiten om een einde te maken aan de massamoorden en deportaties, en om de honderdduizenden Soedanezen, die in concentra-

Theologische Universiteit Apeldoorn - Inschrijving

Het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken te

tiekampen gevangen gehouden worden, vrij te laten.

De VCVM zal, gesteund door een groot aantal ondertekenaars, de Tweede-Kamerfracties vragen om stappen te ondernemen en de minister van Buitenlandse Zaken dringend te vragen in Europees verband op te treden en van de Soedanese regering te eisen een onmiddellijk einde te maken aan de uitroeiing van het Nuba-volk en alle Soedanezen die vanwege hun godsdienst, ras of politieke overtuiging gevangen zitten, vrij te laten.

De VCVM-NEDERLAND acht het van groot belang dat naast het verzamelen van handtekeningen onder het verzoek ook zoveel mogelijk brieven naar de Soedanese autoriteiten gestuurd worden. Een handtekeningenlijst en een voorbeeldbrief kunnen aangevraagd worden bij VCVM-NEDERLAND, Postbus 451, 3800 AL AMERFOORT of telefonisch via: 038-225041 of 01820-82608 of 01840-13948.

Senaatswisseling Studentencorps Apeldoorn

Corpus Studiosorum in Academia
Theologica Applenthornae P.F.S.A.R.
De Studentenvereniging 'Per Fidem Studiumque ad Rostra' van de Theologische Universiteit te Apeldoorn heeft onlangs de jaarlijkse senaatswisseling gehouden. De nieuwe Senaat is op de vergadering van 27 april jl. in de volgende samenstelling geïnstalleerd:

praeses : am. L.A. den Butter
abactis : ama. A.E. de Rooij
quaestor : am. H.O. ter Beek
assessor I : am. D. Hoolwerf
assessor II : ama. J.J. van der Molen

Het adres van het abactiaat wordt:

Graaf van Lijndenlaan 34
7316 EK APELDOORN
Tel. 055-213232

Zomerschool 1995: 'Moslims en het evangelie'

Van D.V. maandag 26 t/m vrijdag 30 juni 1995 wordt er te Utrecht een vijfdaagse zomerschool gehouden. Deze zomerschool wordt georganiseerd door de Arabische Wereld Zending en de Stichting Evangelie & Moslims en is bedoeld als toerusting voor allen die op een of andere manier betrokken zijn bij getuigenis en dienst onder moslims of dat in de toekomst willen gaan doen. Diverse sprekers zullen ingaan op de recente ontwikkelingen binnen de islam, de geloofsovertuiging en leefwijze van moslims en met name ook de wijze waarop wij als christenen onder hen kunnen getuigen. De kosten voor deelname aan deze conferentieweek zijn f 185,- incl. maaltijden en overnachting. Opgave en inlichtingen bij Evangelie & Moslims, tel. 033-611949, u krijgt dan een folder met uitgebreide informatie toegestuurd. De cursus zal gehouden worden in de zalen van de Chr. Geref. Kerk aan de Wittevrouwensingel te Utrecht.

Levenswoorden

Er zijn mensen die zeggen: ik ga niet meer naar de kerk, want wat daar gezegd wordt, weet ik al. Dat heb ik allemaal al gehoord. Maar geloven we het ook? Zegt het ons wat?

In de nieuwe uitgave van Levenswoorden – het jaarlijks verschijnende inspirerende interkerkelijke boekje – schrijven hierover: Mevr. drs. L.A. Burggraaff, drs. W. Kats, ds. M. Groen, ds. Koos Staat, ds. L. Raven, ds. K.B. Holwerda, ds. A.S. Rienstra, drs. G.J. Mink, ds. J. van Dijken, ds. C. van de Velde, ds. J. Couvée en ds. W. Smouter.

Prijs f 13,90

LEVENSWOORDEN is een uitgave van Kok-Voorhoeve en Filippus en verkrijgbaar in de boekhandel.

U kunt het boekje ook bij Filippus bestellen.

Ons adres is: Postbus 3052, 6802 DB Arnhem. Telef.nr. 085-514340.

U kunt ook per fax bestellen. Het faxnr. is gelijk aan ons telef.nr.

NUGI 632
KOK VOORHOEVE

Te koop: 50-dl. **PARAPHRASE der H. Schrift** voor f 250,-

Verkrijgbaar via br. onder nr. 27, Bedrijfsbureau Nedag, Postbus 208, 3770 AE Barneveld.

Open Doers brengt nieuwe Chinese kinderbijbel uit

(van onze red. kerkelijk leven) ERMELO - Open doors heeft een nieuwe kinderbijbel voor en door Chinezen uitgebracht. Aan dit project heeft Open Doors lang gewerkt. Volgens de organisatie werkt waar geloof niet uitgedragen mag worden, is deze uitgave uniek. Want het is de eerste en enige kinderbijbel in modern Mandarijn en in het vereenvoudigde schrift.

**Turkije houdt transport
van Open Doers tegen**

OPEN DOORS AL 40 JAAR OP DE BRES VOOR DE LIJDENDE

Daar waar christenen lijden om hun geloof probeert Open Doors hen te steunen met bijbels, lektuur en persoonlijke bemoediging. Het gratis maandblad informeert u over actuele zaken en reikt gebedspunten aan, zodat u ook op de bres kunt staan.

BON

VUL DE BON IN:

Naam: dhr. / mw.

Adres:

PC/Plaats:

BON OPSTUREN NAAR: OPEN DOORS, ANTW.NR. 2047, 3850 AA ERMELO

OPEN DOORS VOOR U:

SPREEKBEURTEN

GRATIS
MAANDBLAD

KINDERMATERIAAL

UITLEENSERVICE

COMITÉ VAN

AANBEVELING O.A.:

DRS P.J. VAN KAMPEN

DRS N.C. VAN VELZEN

DHR. H. BINNENDIJK

DHR. E. VAN MIDDELKOOP